

Словото

СЕДМИЧНО ИЗДАНИЕ НА СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ, ОСНОВАН 1913 г. С ПОЧЕТЕН ПРЕДСЕДАТЕЛ ИВАН ВАЗОВ

ЛИТЕРАТУРА, ИЗКУСТВО, ОБЩЕСТВО

ДНЕС

Абонамент

Всеки месец до 15-о число на 2020 г., във всяка пощенска станция, можете да се абонирате за вестник „Словото днес“:

за 1 месец - 4 лв.
за 3 месеца - 12 лв.
за 6 месеца - 24 лв.
за 10 месеца - 40 лв.

Каталожен
№ 115

Прощавай, Апостоле!

7 бр. (978),
20.2.2020,
година XIX - 1,00 лв.

Пенка Чернева

В тефтер пишем спомени. На тефтер доверяваме съкровени мисли. Пред тефтер изповядваме мътна ревност и бистра любов. Тефтер ни помага да заключим решителни намерения.

На този не му било писано да го превърже розова панделка. Не попил нежни думи, макар че всяка страница е оброчена от красиви винетки. Няма време за минало време. Само за сегашно – което „е в нас“. И за бъдещо – където е той. Ако все пак всяка минута е спомен за предишната, тъй всеки спомен е за току-що свършеното – в името на утрешното.

„Агенда“ пише на корицата му и тази латинска дума значи „което трябва да се направи“. Случайно съвпадение, но силен символ – притежателят му направи всичко, което трябваше да се направи. Което можеше да се направи. И даже невъзможното.

Откакто видях с очите си и пипнах с ръцете си джобното тефтерче, често плача за Левски.

А за мама плача, откакто тя почина.

„Бележник за служаци от всяко занятие“ – с немска педантичност уточнява издателят на една от следващите страници на тефтерчето. От всички занятия, за които го бе надарила природата, той бе избрал най-нужното: „Да облекчавам положението на българите и обикалях, за да им давам упование“. Най-опасното и неуместното, според начетени българи, които смятали, че напредък ще има само чрез просветата: „искането на права с оръжие“. Най-прозорливото, защото „тия селяни в такова тежко положение, когато им се говореше за какъвто и да било бунт, с надежда, че ще се отърват от злото, идваха, накъдето ги теглехме“.

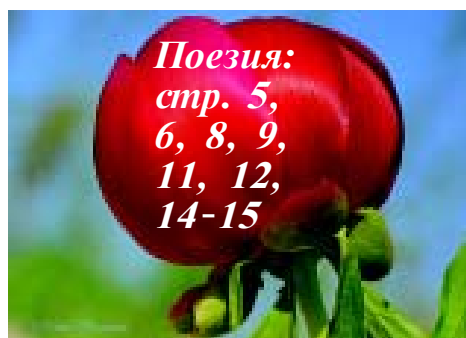
Дали е случайно, че още на корицата, на гърба на „Агенда“, вероятно с най-калиграфските букви, които е можела да реди ръката му, е изписан тропар от славянската служба на Кирил и Методий? Едва ли е случайно. Имал ли е съзнание за великата си мисия? Сигурно. Виждали ли

са очите му – сиви, почти сини – собствената си звезда на небосклона на отечеството, за което работи? Кой знае. „Аз съм организаторът“ – бе казал Левски пред съда главно за да опази останалите, като привлече

мълнията върху собствената си, високо стърчаща над другите глава. Той бе близко гледащият и далечно виждащият. Той бе сеячът.

На стр. 3

Поезия:
стр. 5,
6, 8, 9,
11, 12,
14-15

Проза:
стр. 12, 13

Критика,
публицистика:
стр. 1-3, 4, 6, 7, 10, 11

Ники Комаденска

ЗИМНА НОЩ

Танцува сняг, изящен сняг!
И леко пада, пада, пада...
Загръща всеки леден праг
и всяка каменна ограда.
Земята уморена спи –
не по-добра, но по-красива.
Треперят кестени, липи,
но тази зима им отива...
Белее като нов света
във приказка кристалносиня.
До светлото, до сутринта...
До писъка на снегорина.
Прекрасен сняг, невинен сняг,
прости на дланите ни птици,
които все не знаят как
и колко трябва да обичат.
Ще те сберат на мрачен куп
под изкривените тополи
и почернелият ти труп
ще ни тежи до първа пролет.
Но тази нощ вали, вали...
И под снежинките стаено,
човечеството още спи –
не по-добро.
Но по-смирено...

Александър Михайлов

ЗИМНА БАЛАДА

Кой ли по никое време
спрял е в градината снежна?
Ти ли, Апостоле, ти ли
чукаш на моя прозорец?
Влизай! Запалил съм огън.
Тъкмо сега си ми нужен.
Знаеш ли? Дълго те чаках.
Искам отново да чуя:
„Българе, стига робия!
Граввайте пряпорец, братя!
Правдата всекиму трябва.
Всички пред хляба са равни“.
Чуй ме, Апостоле! Още
подли душици се срещат,
Казват на черното – бяло,
бъркат в народни джобове,
стикат ръцете си, сменят
вяра, за постове властни,
честност за евтина слава.
Трия клепачи... Разсъмва.
Зимния вятър – повеял,
чука на моя прозорец.
С будни очи от портрета
Левски – съчувствен – ме гледа,
дума ми: „Щом съм ти нужен,
пак ме повикай. Ще дойда.“

Вести, събития, книги

• На 30 януари се проведе отчетно събрание на Дружеството на старозагорските писатели. Отчетът беше прочетен от председателя Таньо Клисуров. Посочиха се новите книги на членовете на Дружеството, участието в рецитали, гостувания, културни проекти и други индивидуални и дружествени прояви. След изказванията беше предложен и гласуван план за дейността през новата година. С единодушие се приеха нови членове: Димитър Никленов, Анита Загорова, Мира Дочева и Тоня Клисурова.

В рубриката „Критически дневник“: Таньо Клисуров – за поета Виктор Бойчев, Ангел Тонов за Константин Величков (откъс от едноименната книга), Продрум Димов за стихосбирката на Йордан Атанасов „Необясним захлас“, Злати Златев – за творчеството на художника Тошо Стефанов и картините му в броя.

В списанието са поместени още интересни материали за именити личности и събития от страната и Старозагорския край. Главен редактор на „Птици в нощта“ е писателят Таньо Клисуров.

• Романът „Дъждовете на страха“ на нашия съюзен член Иван Желязков беше номиниран сред десетте най-добри книги за наградата „Хеликон“ през 2019 г. Той се нарежда сред най-вълнуващите произведения в новата ни литература. „Дъждовете на страха“ е правдиво отражение на близкото ни минало и днешното време, както и на усилията ни да надвием страха в себе си.

• НЧ „Светлина – 1861“, гр. Шипка и Съюзът на българските писатели обявяват Шестото издание на Националния конкурс за издадена книга с епическа поезия – 2020 година. Желаетелите да участват в конкурса – автори, читалища, писателски дружества и издателства трябва да представят по два екземпляра от книгите на адрес: 6150 гр. Шипка, област Стара Загора, ул. „Боян Чомаков“ № 4, НЧ „Светлина – 1861“. Книгите трябва да са издадени от 1 август 2019 г. до 31 юли 2020 г. Наградата – плакет „Севт III“ се определя от жури в състав: Боян Ангелов – председател на СБП, Матей Шопкин и Георги Георгиев. Връчването на наградата ще бъде през месец август 2020 г. на официално тържество в сградата на читалището в град Шипка.

• На 11 февруари в Дома на културата – кв. „Красно село“ в столицата се състоя вечер на поезията на Димитър Милов. Повод стана новата му книга „Нежна съпротива“. Предисловието на Иван Есенски към книгата прочете Петя Йотова, която беше и водещ на тържеството. Тя рецитира и няколко стихотворения от нея. За творчеството на Димитър Милов се изказаха Матей Шопкин, който изпълни и своето стихотворение, посветено на Д. Милов, Петър Динчев, Десислава Георгиева (в съпровод на китара тя изпълни и няколко песни), Мюмюн Тахир, който разказа за активното участие на Димитър Милов в дейността на Академията за европейска култура „Орфеева лира“ в Лудогорието и Източните Родопи. Димитър Милов изпълни кратък рецитал по свои стихотворения.

IX Национален литературен конкурс за разказ „Дядо Йоцо гледа“

Регламент на IX Национален литературен конкурс за разказ „Дядо Йоцо гледа“ Община Мездра, Туристически комплекс „Дядо Йоцо гледа“ и Съюзът на българските писатели обявяват IX НАЦИОНАЛЕН ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС ЗА РАЗКАЗ „ДЯДО ЙОЦО ГЛЕДА“ на тема: „Любовта към България и преклонението пред нейните красоти!“ Регламент на конкурса: Конкурсът е анонимен. Право на участие има всеки български гражданин, без ограничения на възрастта, чийто текст отговаря на условието за анонимност – неподписан ръкопис на разказ в 3 (три) екземпляра, с приложено запечатано малко пликче, съдържащо данните на автора, поставени в голям пощенски плик, върху който също не са отбелязани имената на автора. Всеки автор може да участва с един разказ (формат – до 5 страници А4, шрифт Times New Roman, размер на шрифта 12). Текстовете, несъобразени с темата или с жанровете и техническите изисквания, отпадат от класирането. Разказите изпращайте до 31 май 2020 г. на адрес: Мездра 3100, област Враца, Община Мездра, ул. „Христо Ботев“ №27, стая 216, за литературния конкурс „Дядо Йоцо гледа“. Отчитането на конкурса ще стане на 27 юни 2020 г. в Туристически комплекс „Дядо Йоцо гледа“, с. Очиндол, община Мездра. Ще бъдат връчени следните награди: I награда – 800 лв., II награда – 600 лв., III награда – 400 лв., поощрителна награда – 200 лв. За контакти: Нели Минева – зам.-кмет на Община Мездра, 0878 273 350.

Книга за село Лиляче представиха в БАН

Авторът с проф. Ваня Лозанова

Книгата на Георги Ралчев „Лиляче и Врачанското землище в древността“ представиха в Института по тракология към Българска академия на науките в София. Историческите хроники обхващат периода от 28 000 г. преди Христа – 600 г. след Христа. Книгата съдържа 456 страници и е плод на десетилетия исторически проучвания. „В продължение на дълги години събирах писмени и устни предания и легенди, които се губят в мрака на изминалите хилядолетия – казва авторът в своето въведение. – Аз не написвам нова история, а само напомням това, което приблизително се е случвало в село Лиляче и неговите съседни селища в един период от 30 века. Надявам се, че настоящата история ще събуди във всеки жител на селото гордост и самочувствие, разбирайки каква роля е изиграло в древността село Лиляче и неговите обитатели“, казва в заключение Георги Ралчев. Редактор на изданието е проф. Калин Порожанов – доктор на историческите науки, който представи книгата пред научната общност в БАН. Според него, книгата има голям принос в историческата наука, защото съдържа и неизвестни досега исторически факти. Представянето на книгата уважиха проф. Ваня Лозанова – директор на Институт по тракология, проф. Валерия Фол, проф. Румяна Прешленова, проф. Светлана Янакиева, проф. Мая Василева от НБУ, членове на Института по Балканистика. Присъстваха и представители на Съюза на българските писатели, сред които Янаки Зибиланов, проф. Румен Стоянов и др., както и директорът на Издателство „Хистореон“ Димитър Димитров.

Излезе от печат бр. 1/2020 г. на списание „Везни“. То се открива с посвещение на Пеню Пенев по повод 90 години от рождението на поета. Публикувани са негови стихотворения и поемата му „Дни на проверка“, придружени от обзорна статия на Иван Гранитски.

На неолибералните литературни фалшификации и митологизации е посветена едноименната статия на Панко Анчев – задълбочен анализ на опитите да бъде подменена съвременната литература и естетически критерии с гръмки прокламирани по предварителен сценарий творби и автори, превръщащи литературния процес в политическа поръчка, насочена срещу националното самосъзнание.

Ярко публицистична и емоционална е статията на Минчо Минчев „Август мой“ – гледище, отстояващо убежденията на автора за построеното от българския народ през втората половина на мина-

лия век, спецификата на отношенията между твореца и властта, естетическите и социални измерения на творческия труд.

В списанието е отпечатана статията на Иван Маразов „Залмоксис и индоевропейските царе на златната утопия“, публицистични материали от Енчо Господинов, Чавдар Добрев, Иван Гранитски, Любомир Халачев; поезия от Надя Попова, Деню Денев и Паруш Парушев, преводи на Йосиф Бродски от Иван Есенски, книгопис и др.

Лозан Такев

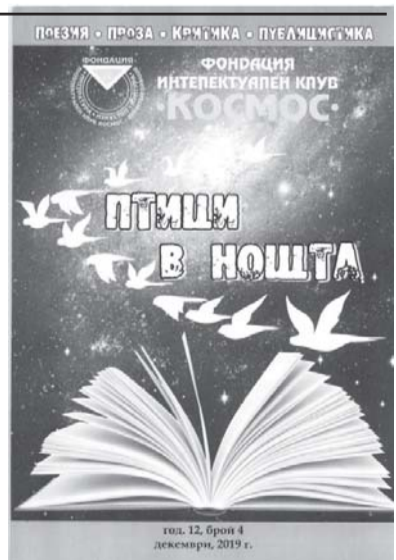
УРОК НА 6 СЕПТЕМВРИ

В една посока има също разни събития, послания, повели. Съединението днес бележи празник. Какво тогава още ни разделя? Съединението прави силата ни, вярно, но колко още трябва с вас да извървим, да заличим различия коварни, да сме „Един за всички, всички за един“? и колко му е да сме мускетари поне на Шести, в празничния ден? Септември неподготвени ни свари и в тоя миг, от вчера разделен. И стига с тези десни, с тези леви послания с ненавист, без любов! Как точка първа на реда ни днешен да стане в залата сега урока нов? Да сложим вето. И да го приемем, че няма на инат да се делим. И да затворим в него вчерашното време с един урок за нас необходим.

Лозан Такев, „Спасена песен“, ИК „Александра дизайн“, С. 2019 г.

Наскоро излезе и беше представен бр. 4 за 2019 година на списанието „Птици в нощта“, издание на Фондация „Космос – Димитър Брацов“, списвано от старозагорските писатели. В броя са поместени стихове от Минчо Минчев, Йордан Атанасов, Радка Баева, Ботьо Буков, Кристина Божанова, Елеонора Желязкова, разкази от Виолета Бончева и Владимир Шумелов, интервю на Росица Ранчева с Дарин Петков – директор на Старозагорския куклен театър, председател на комисията по култура, туризъм и вероизповедания в Старозагорския общински съвет.

Словото
„Словото днес“ - издание на Съюза на българските писатели, основан 1913 г.
• Адрес на редакцията: 1000 София, ПК 608, ул. „6 септември“ 35, тел. 02/987-38-96
E-mail: slovotodnes@abv.bg
Сайт на СБП: sbp.bg

Главен редактор: Надя Попова
Редактор: Иван Есенски
Графичен дизайн: Виолета Станиславова
Дежурен редактор: Иван Есенски
Редакционен съвет: Боян Ангелов, председател Анжел Вагенщайн, Драгомир Шопов, Елка Няголова, Иван Гранитски, Панко Анчев, Петър Анастасов, Петър Андасаров, Чавдар Добрев, Мюмюн Тахир

Сметка за превеждане на суми за членски внос, дарения, реклами и др.:
Сдружение „Съюз на българските писатели“ УНИКРЕДИТ БУЛБАНК
IBAN:BG 85UNCR
76301008126403
BIC: UNCRBGSF

Редакцията на вестник „Словото днес“ не приема текстове на пишеща машина. Приемат се само материали, които не надхвърлят 10 000 знака, изпратени на електронния адрес. Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

КОРЕСПОНДЕНТИ:
Бургас - Роза Боянова, 0895/ 506 211; **Варна** - Станислав Пенев, 0878/ 63-22-69; **Велико Търново** - Георги Н. Николов, 0879/ 26-50-03; **Видин** - Ненчо Славчев, 0885/70-87-03; **Димитровград** - Петко Каневски, 0878/ 66-40-52; **Карлово** - Красимир Власев, 0882/ 41-04-19; **Лом** - Юлий Йорданов, 0885/ 27-10-77; **Плевен** - Лалка Павлова, 0878/ 95-35-99; **Пловдив** - Диана Павлова, 0896/38-76-64; **Разград** - Димитър Петров, 0896/ 08-64-12; **Русе** - Анита Коларова, 082/58 89 09; **Сандански** - Мария Маринова, 0893/ 68-76-60; **Ст. Загора** - Йордан Атанасов; 0888/ 79-01-35; **Хасково** - Ели Видева, 0898/ 59-19-49; **Ямбол** - Димитър Бечев, 0878/ 29-48-02; Рада Добрянова - кореспондент от Швеция.

Пенка Чернева

Прощавай, Апостоле!

От 1 стр.

Последната корица на тефтерчето му липсва. Може сам да я е откъснал (по-малко вероятната версия), може друг да я е сменил после с обикновен картон. Склонна съм

да приема и двете версии – други прекъснаха животописната му книга, но той сам си бе избрал смъртта. Смъртта, а не края. Последната корица липсва. В живота му има само „от“. Тефтерчето е недописано. Няма точка. Няма край. Левски продължава...

Още тъгувам за моя червен китеник, който бе последното вещестено нещо, останало ми от майка ми. На онзи, който го открадна, бях готова да издера очите. Знае ли той как се преде тънка нишка от вълнена къделя на дървена хурка? Знае ли как се боядисва мерак прежда до най-ценния червен цвят на земята – маминия? Знае ли как се тъче китеник, наречен за любимо чедо? И цялата тая грижа по създаването на топлата постеля идва като десерт след десетки други видове изнурителен труд. Да се прекопае градината и да се бодне в земята нещо, което ще роди плод. Да се ореже, после да се напръска лозето, което ще напълни бъчвата. Да се прикъткат животинките на двора, та да има нещо за чинията на децата, когато се наканят да дойдат. Да се иде на полето заедно с другите жени, samotни като нея, че и повече от нея. Мамина майчица!

Как е замръквала и как е осъмвала сама? Как се е чувствала насаме със сърцето си в онзи привечерен час, когато светлото си е отишло, а мракът още не е настъпил – в онзи граничен час, в който човек се чуди къде да се дене и мира не му дава усещането за бездънна празнота, за безсмислието на живота, за безнадеждността на битието, за потопа и за вселенското проклятие? Как е заспивала сред тревожни мисли къде са децата и на децата децата, здрави ли са, нахранени ли са и накъде отива тоя свят? И защо трябва да заспива човек, щом неминуемо ще се събуди?

Привечер след привечер е преодолявала граничния час на безтегловност – откъде е намирала сили за това? Нощ след нощ е заспивала по заповед на умореното тяло. А сутрин се е събуждала с живителната мисъл, че трябва да се направи нещо простичко, но важно – да измете пред портата, да бодне нещо в земята, да ръсне зърна на пилците, да свари супа за сама душа, пък ако дойде човек – да нахрани и него.

И по някое време за отмора и за наслада да седне пред стана и да провере алената нишка, да затегне възелчето...

Не знам по каква логика поставям един до друг двата безкрайно скъпи и свидни за мен образа. Или много добре знам. Защото, освен майка, всеки от нас има и своя Левски. Би трябвало да къта поне два негови образа. Единият – недостижим, за да ни тегли по нравствената стълбица на светите неща. Другият земен, за да ни уверява, че светите неща не са недостижими за обикновения човек. Ако за някого той е само съчинена приказка, красива измислица, идол – да надникне в тефтерчето му и да види, че не би могло да има по-реална приказка от Левски. Той върви по земята българска на кон и пеша – значи трябва да коня ечемик и за пешака кърска обувки с подкови за 31 гроша; и тайна къща за в „противен случай“; и... Ако за някого пък е само „човек като всички“ – пак в тефтерчето да прочете: „Слънце – най-деликатен въпрос, т.е. свята република“...

За себе си търсех в тефтерчето приземяването. Намерих го – от което образът му стана още по-

свят за мен. От седма са записани лекове. За клинов човек; за зъби; за жълтеница. За сърце, дете прияда като живо: „сол в уста и малко балсама, че преглътни!“ Такива ли са били болестите му, каквито лекове е записал? И дали е имал винаги под ръка сол и балсама – по кърища и друмища?

Та до това сърце, което прияда като живо, Апостола е носел плътно тефтерчето уж за лични, а то все за народни работи. Носим ли ние всеки до сърцето си такова тефтерче?

И „прияда“ ли сърцето ни като живо за народните работи? Къде си, Апостоле, да провериш!

Може да ни дадеш и рецептата си „за вапцилка алено“ и за червено – на една ока колко драма кърмъз, колко тергия, колко стипца (15-18 стр.) И в същото време как да се използват хората с най-доброто, което носят. „Всичките дейци в градът трябва да се разпределят в работата, кой за каквото може“. И че отговорност има само тогава, когато се иска и се цени. „С препоръчка изпровождам ... с мисия да вземат сметка де каквото съм наредил, т.е. де в какво се е напреднало и в какво не“ (стр.62).

13,7 сантиметра дължина и 8,2 ширина. За коя година е издаден тефтерът, не се знае – практичният издател е означил само месеците и датите, та да се продаде повече от стоката му. От 100 листа налице са само 61 с кориците, 104 страници са изписани. Някои от горе до долу, по 18-20 реда на страница с почерк, леко наклонен надясно. Други – с две, с три колони цифри. Трети – с две думи само. „Сююк кавак“ – пише на стр. 24 и никой досега не е разбрал какво ще рече това. „Бистрица: за имане има три тополи. Народе????“ – пише на стр. 115 и мъка ме мъчат тези четири въпросителни. Вопъл на отчаяние? Синовен упрек? Прозрение и покруса?...

Личен бележник – в него е личността. Със своя бит – безкрайно скромен, отшелнически. До сълзи достолепно е това „една риза от платно тъкано и една хасяна“. Личност великодушна и със справедливо сърце – „... и за ядене в къщата, дете се прибирам, защото са бедни, 50 гроша“; „на сирота жена, при която намирам прибежище в зъл случай, пък сирота няма отде...“ Но в бележника е и револверът, и шишането, и барутът, и тайните квартири, и „препоръката от ЦК“ кой и къде да съставя частни комитети. До оръжието е песента, но и тя една такава – „На прощаване“ на Ботев е в тефтерчето, и „Въспоминание“ на Чинтулов, и една друга песен за знамето, за боя, за вразите и за кръвта, дете не се знае той от поп Минчо Кънчев ли е научил или попът от него.

Личен бележник – за личните народни работи, за революцията. По това ще познаем чий е, макар да няма името на собственика. И по правите сметки, разбира се. „От ноемврий 25-ий захващам да вода точна сметка от дека какво вземам и за какво ги давам“ – пише на стр. 64. И наистина отчита и боза за 0,30 гроша, и „гребен за мене“, и небет шекер за кашлица, и „чифте копчета за риза“...

Какво щеше да пише още в неизписаните страници Апостола? Сигурно за близката „сватба“, за „наредата“, сигурно за комитетските пари, които са за барут и пушки, а не за празни работи. Преди години имаше призив да допишем тефтерчето на Левски. Едва ли ще можем – много висок стил ни е задал геният. Тия дни Националният военноисторически музей започна кампания сред ученици-

те „Какво бих казал на Васил Левски, ако беше жив днес?“...

Ако беше жива днес майка ми, щях да целуна ръката ѝ с гореща молба да ми прости, че я оставих сама и не бях до нея, когато е отлитала нагоре. И да ѝ кажа, че ограбвах родната къща веднъж, два пъти, три пъти... Единственото добро е, че тя не можа да го види, не можа да поживее и в днешното българско село, изоставено, изнасилено, оскотено. Плача за мама.

Не знам какво ще кажат днешните деца на Левски. Като отдавна порастнало дете аз ще му разкажа как преди години в далечна Куба попаднах в един завод, където българи помагаха братски, а работниците от завода в отговор бяха поставили в двора скромнен паметник на най-обичания българин за всички времена. Левски в цял ръст, насочил поглед натам, където по права линия през океаните се намира България. Приседнах отмаляла. Ще му разкажа за близкия Босилеград, защото в малкия градец най-голямата забележителност е паметник на Апостола на главната улица, а в метална рамка на оградата е закрепено гневно стихотворение за днешните властимащи, които нямат ни чест, ни срам. Няма да премълча и опитите тук-там в родната татковина я крадлива ръка да отмъкне синджир, я вандалска кирка да отчупи парченце от рамото му. Всуе са тези опити, но по-тъжното е, че вместо своята мечта за чиста и свята република, Апостоле, днешните управници безчинстват в продадена и поругана страна. Кабинетите си кичат с твоите портрети, но избягват да срещат погледа ти. А сърцата им са толкова затлъстели, че няма как да приядат като живи за народните работи.

Прощавай, Апостоле!

Плача за България.

Васил Аврамов

19 ФЕВРУАРИ

*Не бих искал покоя му да смутя,
на него, Великият Неспокойник!*

*Но дойде февруарският сняг
със страшния плач на Ботев.*

Февруарският сняг.

Аз през него вървя

към бесилката стенеща в мрака

и вие в гърдите ми онзи звяр,

който ближе раните на юнака...

Българийо – моя гореща сълза,

дето стискам я все неизплакана!

*Как бих искал като вълк да изгриза
онова черно вълче над Дякона.*

Истината винаги е научна

академик **Иван Радев**

До членовете
на Съвета на академите
и чл.кореспондентите

Уважаеми акад. Ревалски,
Уважаеми чл. кор. В. Николов,
Уважаеми колеги,

Запознах се с изпратените от ръководството на БАН два текста на МАНУ по проблемите на т.нар. „македонски език“ с дата 3 декември – ден след решението на САЩ за приемането на Северна Македония в НАТО. Очевидно е, че те – и като изложение, и като времепооява – имат изцяло политически характер, породен от ситуацията около изборите за членството ѝ в Европейския съюз. Очевидно е и другото – с характера и насочеността си застъпените в тях безалтернативно формулирани твърдения, категоризации и внушения визират като основен, а защо не и като единствен адресат държавните институции и обществеността в България. Двамата документа са знак, че именно у нас те трябва да бъдат приети, без да предизвикат възражения и да подлежат на обсъждане.

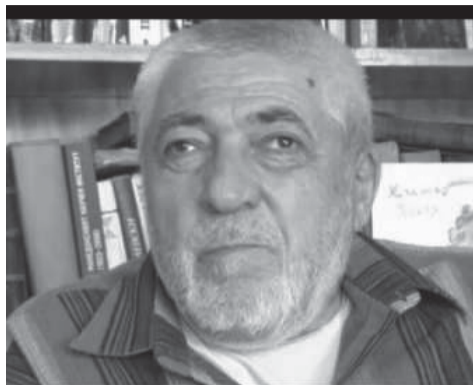
Очаквам колегите историци и езиковеди да се произнесат и да дадат научно обосноваван и категоричен отпор на заложените казуси и внушения в тази „Декларация“ с претенциозно одомашнения неологизъм „повелба“. На практика тя има за цел – след множеството политически пируети на държавническо равнище, съвместни проекти, съвместни комисии и пр. през последните две години – да отрази с днешна дата познатата официална позиция на МАНУ, а това значи на управляващите кръгове в Скопие. Общополитическата ми подготовка ми дава право да изразя оценката си само по следните две въвеждащи твърдения, които намирам за откровен фалшификат, предназначен за полуграмотни или изобщо неинтересуващи се лица:

1. „Македонският език е непобитен лингвистички, исторически и културен факт, признат и равноправен со другите езици во светот“.

2. „Македонският език има многовековен континуитет...“.

Не е възможно език, кодифициран официално през 1945 г., да се третира като „признат и равноправен с другите езици по света“, като език с „многовековен континуитет“ – т.е. равноправен на толкова многото национални езици с многовековна история, с предоставените от тях и доказани през столетията непреходни ценности за човечеството като научни открития, като литература и изкуство...

Тъй като личната ми подготовка и професионални занимания от 1970 г. досега са посветени на българската литература и културно-просветния живот през Възраждането (XVIII-XIX в.), се чувствам длъжен да изразя отношението си към частта от т.нар. „Повелба“, в която спекулативно се използва делото на редица творци в тази област. Реакцията ми е предизвикана от факта, че във всички подобни случаи за отправна точка на основанията да се легитимира оригиналността и самостоятелното битие на т.нар. „македон-

ски език“, служат с делото си именно личности от общобългарското възрожденско минало. Имам предвид съдържанието на следния параграф на стр. 2:

„Народните македонски говори са представени в делата на познатите дейци като Марко Цепенков, Кузман Шапкарев, Григор Пърличев, Димитър и Константин Миладинови, Григор Чуповски, Васил Ильовски, Райко Жинзифов, Кочо Рацин и др...“.

Спрямо досегашните опити на Скопие за „кражба на история“ в тази насока, тук по обясними причини като примери липсват имената на Димитър Талев, Никола Вапцаров... Пак по обясними причини, но от друго естество – изненадва с отсъствието си такава ярко открояваща се фигура на книжовния и духовно-просветния живот през XIX век в югозападните покрайнини като Йордан х. Константинов-Джинот от Велес. Възможно ли е да се гради представа за ставащото в тях през този период, без да се имат предвид делата и ролята на висшите духовници митроп. Милетий Зографски с трите му преводни издания от „руският на български език“, митроп. Натанаил Охридски с гражданската му позиция и книгите, преведени от гръцки или руски, но на „славяно-български език“, еп. Партений Полянски като автор на „Началное учение за децата“, придружено от уточнението „Бугарска азбука за тие бугари, що знаят да четат толко на гръчки и сакат да се учат и по бугарски“...

Поднесената в този си вид подборка в официален, обсъждан на специално заседание на академичната общност в Скопие документ, би трябвало да изненада всеки, който е решил да си изгради представа за началата, върху които стъпва т. нар. „македонски език“. От една страна, сред тях са заели мястото си творчески личности от ранга на високообразованите поети Григор Пърличев и Райко Жинзифов с тяхната неотделимост от пълноценните естетически търсения на възрожденското време, от друга – самоукният, но активен събирач на фолклор Марко Цепенков, участник в борбата с гръцкото духовенство, чиито три последни десетилетия от живота му протичат в София. Тук срещаме и починалия през 1940 г. в Ленинград Димитър Чуповски, известен главно с политическата си дейност; поета Кочо Рацин – член на Югославската компартия и загинал като партизанин (1943 г.); роденият през 1902 и починал наскоро писател Васил Ильовски (1995 г.), член на комисията, утвърдила македонския език през 1945 година...

Естествено е интересуващите се да си зададат въпроса що за „национален“ и „равноправен на другите езици в света“ е този език, чиято поява се доказва чрез заслугите на дейци, починали през 1940-та, 1943-та, или през 1995 година?

На фона на това озадачаващо с произволността и спекулативността си обкръжение възниква въпросът доколко е основателно и научно обосновавано за утвърждаването на т.нар. „македонски език“ да се изтъква ролята на споменатите книжовници-възрожденци Кузман Шапкарев, братята Димитър и Константин Миладинови, Григор Пърличев и Райко Жинзифов.

Безспорната истина е, че за българското Възраждане като процес, зовът за народностна пробуда и културно-просветна възмога през втората половина на XVIII и началото на XIX в., се свързва с проявите на книжовници от Македония – Христофор Жефарович от Дойран, Отец Паисий от Банско/Самоков, Кирил Пейчинович и Йоаким Кърчовски, Емануил Васкидович от Мелник, Марко Теодорович от Разлог... Авторът на „Стематографията“ (1741 г.) Хр. Жефарович се е самоопределил по следния начин: „общий народскому зограф, ревнител Отечества болгарскаго, любитель царства илирическаго“. В надслова на „Книга сия зовомая „Огледало“ (1816 г.), издадена от К. Пейчинович, четем: „описа ся ради потреби и ползования преепростейшим и некнижним языком Болгарским... игуменом Крал-Марковскаго монастыря, иже во Скопие...“. Дори не е необходимо да напомням позицията, от която тръгва Паисиевата „История славянобългарска“.

Като последица от признаването на Гърция като самостоятелно княжество извън опеката на Турция, след 30-те години на XIX в. точно югозападните покрайнини – обективно отдалечени от Европа, от Русия и славянството, в най-голяма степен се оказват обект и са застрашени от попъльзновенията на развихрили се елинизъм. И то с подкрепата на такъв активен съюзник в самата столица на турската империя като Вселенската патриаршия... През следващите десетилетия нашите възрожденци, които трябва да осъществяват себе си като учители, книжовници и народни водачи в Скопие, Битоля, Прилеп, Велес, Охрид, се сблъскват с трудности и терор не само от страна на гърците-владетели, но и с надвисналата заплаха от елинизирание под опеката на Атина. Така създамата се ситуация ги принуждава отново да преоткриват пътищата към идеята за национално осъзнаване. Като че ли в югозападните покрайнини не е минал Отец Паисий, като че ли тук не са се формирали Емануил Васкидович и Неофит Рилски... Ето признанието, направено в края на 40-те години на XIX в. от младия тогава Григор Пърличев:

„Не се намери ни един да ме посъветува да ида в Русия, а пък тогава само името на Атина и Янина звучеше у нас“.

В тази тягостна атмосфера за личностите – носители на идеята за национално осъзнаване и духовно-просветен подем сред населението в Македония през 40-50-те години на XIX в. – може би най-яркият пример е неспоменатият в „Повелбата“ Йордан х. Константинов. Тук няма да припомним биографията му, включваща даскалско подвизичество в почти всички тукашни градове, над 40-те престоя по затвори и арести, дори заточение в Диарбекир, както и открояващото му се сътрудни-

чество на цариградския периодичен печат. Ще си позволя извадка от лаконичния му автопортрет, намерил място в „Цариградски вестник“ (бр. 44 от 21 юли 1851 г.):

„И ако ме пита някой – школски човек ли си или болгарин? Аз полноответствам: болгарин съм. Че не е честно на мое славяно-болгарство да творам зло и лукавство, прави болгарин не лажи, не завидуе, не денгобуе, не лицемерствуе, не блудуе, за печена кокошка вярата си не разменуе“..

За да се схване спекулативността и грубото манипулиране с фактите, привлечени в подкрепа на тезата, че „македонският език има многовековен континуитет“, ще припомним позициите, от които реализират себе си наименованите възрожденски книжовници. И то чрез автентичните им публикации.

Кузман Шапкарев: „Болгарский буквар...на наречие по-вразумително на македонските българи“ (1866); „Кратко землеописание за малечките деца на наречие по-вразумително за македонските българи“ (1868); „Охридските девически български и гръцки училища“ (в. Право, 1871); сб. „Възраждане на българщината в Македония“ (1986).

Григор Пърличев: „Жалостна песна за български народ в Охрид и Струга и за секоя блгарин“, 1-ва публ. в сп. „Читалище“ (1872); 2-ра публикация (Белград, 1875);

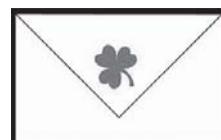
Димитър и Константин Миладинови: „Български народни песни, собрани от братя Миладиновци Димитрия и Константина“ (Загреб, 1861); К. Миладинови, „Грък и българин“ (стих. в сп. Бълг. книжици, 1858).

Райко Жинзифов: „Писмо едного из учащих ся в Москва болгар к редактору“ (стих. 1861); „Нова българска гусла“ (Братски труд, 1862); „Новобългарска сбирка“ (1863); „Питала е България“ (стихотв., 1863); „Фанариоти и волнения в България“ (статия, в. Ден, 1864); „Едно слово за фанариотите в България“ (статия, в. Ден, 1864); „Българите и техните съседи“ (статия, 1867); „До българската майка“ (стихотв., под линия „До майка ми“, в. Дунавска зора, 1868); „Черковни събори в България“ (статия, 1868); „Кървава кошуля. Приказка из съвременния български живот“ (Браила, 1870, 28 с.); „Народни български песни“ (Пер. сп., 1870); „Болгарская литература и болгарские поэты – очерк, сб. „Поезия славян“, 1871).

Заклучение. В този си вид „Декларацията“ на МАНУ, макар и с дата 3 дек. 2019 г., е поредният политически документ в духа на амбиции и цели, познати и следвани от държавническите кръгове в Република Македония като част от Югославия през втората половина на XX в. Твърдото ми убеждение е, че Българска академия на науките е длъжна да официализира категоричната си позиция по този документ, грубо претендиращ да присвои част от българското минало като език и литература, като заслужили дейци и събития. Нека не забравяме, че става дума за националната ни идентичност като народ с 1300-годишна история, а и за националния ни суверенитет и сигурност в днешно време.

Велико Търново

Писмо до писателя Валентин Караманчев

Уважаеми господин Караманчев!

В бр. 3 на „Словото днес“ в публикацията си „Четвъртият разстрел“, Вие сте не само убедителен с фактите и аргументите, които изнасяте в защита на поета Никола Вапцаров, чието име в българската литература стои наред с това на Христо Ботев, но и с това, че „поставяте на място“ онези автори, сключили контракция с „онези“, които са си поставили за цел да изопачават историята ни, младото поколение да забрави род и родина; да изчезне българското слово и... въобще да ни няма.

Но поводът, заради който Ви пиша това писмо, е друг. Това е моето възражение срещу (...Като банскалите Отец Паисий и Неофит Рилски;) Споменавайки Отец Паисий, Вие несъмнено имате предвид автора на „История славянобългарска“. И как иначе! Но роденият в Банско отец Паисий не е авторът на „Историята“, възкресила българина от мъртвешкия робски сън. Този монах, който също се е казвал Паисий, е послушникът на Неофит Рилски и негов пръв биограф. Ето два цитата от писма на Неофит Рилски, от труда на проф. Иван Д. Шишманов: „28 септември 1851. Неофитъ в Халки пише на ученика си Паисия в Р.М.(Рилски манастир), че се упражнява още в своето дело, но се надява, че скоро „ще приеме конец“. В Халки ще зимува още, но на пролет или най-късно през есента, ще се прибере в манастира. Благодарни за рибата, която му били изпратили. Да вардят за него

прясна риба, ако бъде живъ да се върне... Паисий да стане мукаетъ, да хване няколко шопи, да насекатъ дърва за идущата зима. Нека дървата бъдат готови: те не искатъ ни хлебъ, ни солъ. И каквото харчи всичко да записва.“

Другото писмо е от 21 декември 1851 г. в което „Игуменътъ Иосифъ и епитропите Антимъ и Еремия пишат до Неофита в Халки. Неофитъ билъ ги молилъ да прегледатъ вещите в статиите му дали неговиятъ ученикъ и беглецъ Паисий, не билъ задигналъ нещо. Те изпълнили просятата му и констатирани, че няколко неща липсвали, които „назначаватъ в една приложена пусолка“. Направили ревизия на библиотеката му, но книгите не вдигали, само ги изброили и намерили, че има даже повече, отколкото били показани в Неофитовата бележка: „види се да нема отъ тяхъ да липсватъ“. Паисий билъ забегналъ в Св. Гора. Игуменътъ обещава да пише на Светогорския синодъ в Каряя, да го изпратятъ обратно в Рилския манастир.“

Вероятно и Вие, господин Караманчев, както и голямата част от нашите паисиеведи, историци, академиците и професорите от Института по история към БАН, ще ми „възразите“ с „приписката“, която Михаил Ковачев „донася“ от Света гора и я предоставя на проф. И. Иванов, който я публикува във в. „Зора“. Няма такава „приписка“. Тя е „съчинена“ тук. Ще припомня отново какво изнася проф. И. Иванов във в. „Зора“ от 15 февруари 1938 г.: „Що се отнася до родното място на Паисия, за това ни дава сведения същата Хилендарска кондика, при дата 17 януарий 1765 г. Отъ тамъ узнаваме, че Паисиевиятъ братъ Лаврентий дошълъ съ по-

клонници отъ Банско в Хилендаръ и оставили големи дарове на манастира, а самъ Лаврентий обрекълъ бащината си къща в Банско да бъде метохъ в Хилендарския манастир. Съ други думи, бащината къща на Паисия и Лаврентия се намира в с. Банско, в покрайнина Разлогъ, която по онова време влизаше в Самоковската епархия. Ето съответната бележка в Хилендарската кондика.“ Следва публикуването на „бележката“. Нея няма да я цитирам, но ще разгърна факсимилното издание на Хилендарската кондика: там такава бележка няма! Това могат да го „установятъ“ всички, които сяпко вярват на мистификацията на проф. Йордан Иванов...

След публикуването – той го е признал единствено пред проф. Васил Захариев, защото Васил Захариев е бил водач (отговорник) на групата, посетила Света гора. (Срещата им е станала случайно пред Народното събрание.) Но, завръщайки се от Света гора, проф. Захариев получава следното писмо: „Министерство на народното просвещение / отделение за народна култура и изкуства / № 3043 – 23/4. XII 1937 год. гр. София / п о в е р и т е л н о / До Господинъ Проф. В. ЗАХАРИЕВЪ / ул. „Росица“ 19 / Т у к ъ /

П. Г. (почитаеми господине.б.м.) Натоваренъ съмъ отъ Господина Министра да Ви съобща и да Ви помоля да изпълните следните негови нареждания: а/ да предадете въ най-скоро време въ Министерството копия отъ всички фотографски снимки, преписи и други ценни документи, донесени отъ Васъ отъ Св. Гора. / б/ да не публикува въ продължение на една година, считано отъ 1.XII. т.г. нищо отъ онова, което

е донесено отъ Св. Гора. в/ за изпълнение на горните задължения да дадете писмена декларация. / Съ почитъ, Началникъ на отделение: /Балабановъ Т. Никола. /

Нека припомним и това, че в Банско няма препис на „История славянобългарска“ от времето на Паисий. А вторият препис на „Историята“, т.нар. Самоковски препис, е направен от поп Алексо Велкович Попович, който е роден и живял в с. Доспей!

Ако към всичко това прибавим написаното от К. Иречек, проф. Марин Дринов и още мнозина други, че Паисий Хилендарски е самоковец и правилно изтъкваме думата епархия, със „Църковноадминистративна единица, управлявана от ариерей“, какъвто смисъл е вложил и самият Паисий, а не със значението ѝ на територия, обхващаща определен брой селища, както и езика на „История славянобългарска“, където има пълно съвпадение с езика, на който е писал писмата си Захарий Зограф, чийто баща Христо Димитров – основоположникът на Самоковската иконописна школа, който според семейното предание е племенник – син на една от трите сестри на Паисий и Лаврентий, то тогава трябва ли още да не бъде признато истинското му родно място!

След две години – 2022-ра, българският народ ще чества 300 години от рождението на преподобни Паисий Хилендарски.

Няма ли това да бъде... „поредният разстрел“ и на Отец Паисий?

С уважение: Иван Ненов, гр. Самоков

Катя Маринова

* * *

Заспива лятото, заспива на залеза във тънката черупка. Дъждовна песен пее вятърът за облака и есента на чувствата. Каква картина, Господи, каква картина! Замислен е над нея звездопадът. Най-светлата любов сега заспива, а слънцето я търси на перваза. Оставила е летните си бури и няколко усмивки на раздяла. На масата жълтеят двете дюли, във дните ѝ за изповед узрели. Една любов при зимата отива. Тя ще отключи стъклените замъци. А роклята ѝ с птици е красива... След птиците ще отлети и залезът.

НА ПРАГА НА УТРОТО

Тази нощ е със цвет на кафе и ухае на сън, на рисуван с пръсти картина; на далечния бряг, остарял до една млада къпина; на парче шоколад, разтопено във скрина на дните ни; на разпалени въглени, по които табуни са скитали... Тази нощ е изсипала в чашата всичките свои светулки. Тя е с цвет на кафе и шепти на коралите, лунните. Тя е толкова моя, колкото птицата в утрото на липата отсреща, със която се гледат учудено и гнездат в тишината на лешник.

ГАРАТА НА ФЕВРУАРИ

Този град има гара. Пристигат влакове. Тръгват за някъде. Слънцето, мокрото, къса джоба на локвите и пресича разрошено коловозите. Със него прозорците – цяла кохорта – махат за поздрав на хората, които, от път уморени, не виждат зелената, седнала до февруари, очакваща ги усмихната гара. Само тя – мила старица, в сезоните скрита – с любовта си облича посоките, по които все още пътува и брой, и брой... не дни, в които животът пълзи, а узрели през зимата дюли.

ПРИЗНАНИЕ

Всяка изписана цигла върху покрива на душата ми отлита, отлита, отлита... Знаем, ще ме питате: Ти всъщност какво си? – Една прекосила небето си чайка – ще отговоря. Не ми вярвайте. Аз съм само облечена в думи наред пазвата на полето с диагноза „Сърдечен бронхит“ мъничка, мъничка, мъничка – като селска камбана, която мирише на лайка – превърната в езическо сборище, пълна с къртичини, олисяла, но прегърнала се с дъжда и разказваща се поляна, и снежинки в очите на юли.

Красимир Власев

В началото на осемдесетте години бях уредник на художествената галерия на град Сопот. Галерията беше в единия край на градския площад, а в другия край белееше къщата на Добри Жотев, предоставена му от градската управа за творческа база. Тази териториална близост стана причина за нашето познание и последвалото го приятелство. Близко тридесетгодишната разлика във възрастта не пречеше за общуването ни. Къщата имаше малък двор, в който се гърбеше навес, приютил груба дървена маса с няколко стола и огнище тип „баджа“. Дежурното ни питие беше кафето, което Добри Жотев приготвяше на котлон в къщата, докато веднъж не предложих да го варим на огнището. Начупих клонки и започнах да подготвям огъня. Поетът ме гледа известно време и накрая не издържа:

– Чакай, чакай, не се прави така. Ще ти покажа как се пали партизански огън.

Като подреди клонките на колиба, която напълни със суха шума, драсна клечка кибрит и каза:

– Партизанин ако не може да си запали огън го отпиши.

От десния джоб на панталона му винаги стърчаха две жички, които отиваха под коляното. Когато попитах за тях той ми разказа една драматична история.

Като младеж бил арестуван заради членството си в РМС. В полицията го подложили на жесток побой. Двама били бячите – като се умори единият го подхващал другият. Веднъж докато си почивали, по-възрастният казал:

– Нали си фокусник, направи така да не те боли.

– Добре – казал Добри – като дойде ред на Васката (така се казвал младият) няма да може да ме удари, но трябва да ме гледа в очите.

Под „фокусник“ полицаят имал предвид, че Добри преди ареста работил като асистент на илюзионист в някакъв цирк. Така и станало. Когато Васката вдигнал то-

ягата, ръката му останала във въздуха като прикована. Възрастният видял, че нещата отиват зле, издърпал сопата и ударите заваляли. От тези побоища Добри Жотев получил увреждане на нерв и въпросните жички бяха за апаратче, което го обезболяваше.

Той беше от онези хора, които незави-

интересно предложение. Беше поканен да участва на празниците на изкуствата „Аполония“ – мисля, че това беше първото издание. Предложи ми да го придружа, хем за компания, хем да се сменяме при шофирането. Аз току-що бях изкарал шофьорските курсове и с радост приех възможността да изпроб-

ния, за да може тези, които не познават творчеството му да добият поне най-обща представа. Това беше възложено на актьор от софийски театър, носител на званието „Народен артист“. Когато въпросният актьор започна да чете, се разбра, че повече бе наблегнал на плажа и развлеченията, отколкото на запознаването с текста. Заекваше, хъмкаше, бъркаше думи, правеше нелогични паузи, изобщо приличаше на начинаещ самодеец. Тогава Добри Жотев стана, отиде при него и като му благодари, издърпа книгата и продължи четенето сам.

Името му бе познато и на хора, които не бяха прочели дори ред от него. Това се дължеше от една страна на интересната му биография, а от друга на легендите за него, които се разпространяваха предимно от жени. Повечето легенди бяха чиста измислица, но жените наистина имаха слабост към него, не толкова към рунтавите вежди и големия нос, а към излъчваната от цялото му същество доброта и човечност.

Добри Жотев не еволюира в съвременния свят – задържаше го традицията, която у него бе много силна. И въпреки това той направи няколко сполучливи опита, с които решително прекрачи границата, зад която останаха много други поети, държали в ръцете си пушка, преди да хванат перо. Един от най-сполучливите му опити бе цикълът „Влюбени сърца“. Това не остана незабелязано както от литературната критика, така и от пишещите събратя. Наскоро след отпечатването на този цикъл, на една софийска улица го срещнал Иван Пейчев и вместо дежурното „Как си?“ му казал:

– Абе ти защо досега не си казал, че си толкова талантлив?

Понякога разгръщам последната му книга „Пробягва вихърът на времето“, която ми надписа: „На Краси – красив да си!“ и все се питам дали това е пожелание в духа на фолклора, където да си бял и червен – „красен“ е признак на добро здраве, или има друг някакъв, добрижотевски смисъл?

Край огъня с Добри Жотев

Отляво надясно - Д. Жотев, Д. Овадия, Ал. Миланов, Хр. Радевски и др. 11 ноември 1989 г. в кафенето на СБП

симо каква е властта, винаги са критично настроени към нея. Притежаваше много чувствителен усет за справедливост и когато той се разминаваше с общоприетите норми, винаги реагираше критично. Веднъж ми каза:

– Постигнахме всичко, срещу което се борихме.

Може би затова прие политическите промени през 1989 година като поредната лудост на едно объркано общество.

Добри Жотев страдаше от хронично безсъние. Един есенен ден ми се обади с

вам новата му „Лада“. Организацията на празненствата беше безупречна. Настаниха ни в току-що открития курортен комплекс „Дюни“, стаите миришеха още на боя. Когато нощем се будех, виждах лампата над неговото легло да свети, а той полулегнал да чете някакъв ръкопис. Заспиваше за час-два едва призори.

Залата, в която организаторите представяха творчеството на Добри Жотев бе пълна с посетители. По сценарий преди разговора с автора трябваше да се прочетат няколко негови стихотворе-

Добри Жотев

ПАСТОРАЛНО

Ти, моя свободна, ти, родна страна, с гуслари, певци, кавалджийчета боси, от детство до днес, песнопойна страна, в сърцето си знойно те нося.

Та има ли песен за весели птици, мълвеж на пшеници, вървеж на жена и днес да не трепкат в гусларските жици, в кавалите, родна страна?

Прижурия ли пладне, дълбоко в ръжта без отдиш блестят и свистят паламарки и паят жътварки, и жари скръбта, по-жарка от слънцето жарко.

Настане ли вечер и здрач притъмнее, полята от песни и хлопки кълтят и все не разбирам девойки ли паят, далечни звънци ли звънят.

Веднъж ли съм ставал в зори, а навън припевки за обич разбуджат покоя, веднъж ли съм слушал в предутринен сън как звънкат двоянки в усоя.

Да, има ли плач на разсъхнали спици, звънтеж на окови, сълзи на жена и днес да не стенат в гусларските жици, в напевите, родна страна?

Дълбоки напеви, ковани из път, прорязал нощта на робии незвани, пропити с дъха на хайдушката смърт, с копнежа по утро мечтано.

Ти, моя свободна, ти, родна страна, с гуслари, певци, кавалджийчета боси, от детство до днес, песнопойна страна, в сърцето си знойно те нося.

ГОВОРИ ЛЮБОВТА

Аз ида като истинност, която огрява слепотата на душите ви. Аз ида като чистота предвечна, за да избистрям с нежна длан очите ви.

Аз ида като дишане, което се ражда с вас и вас ви ражда. Не ме наричайте лъжовна, когато в мое име лъжете!

Не ме наричайте продажна, когато ме продавате!

Не ме притягайте във дрехата на вашата креслива чест!

Не ме преследвайте като престъпница!

Не пипайте цветята на духа ми с отровните ръце на завистта!

Не се ровете в чистия ми извор! Аз вода по реките на кръвта ви

победите на вашето безсмъртие. И пая там. И страдам тук.

В нетрайността си – трайна, нетрайна – в трайността.

РЕПЛИКА

– Обичам те! Обичам те! Обичам те!
– Не ми го казвай! Не, не ми го казвай!
„Обичам те“ – са казвали живелите и след три века също ще го казват.
„Обичам те“ – от толкоз много казване е вече дума, една и съща дума.
– И слънцето изгрява все от изток, и все в един и същи път върви, и все едно и също е, но винаги е ново, но винаги е хубаво, но винаги е истинско.
– Обичам те! Обичам те! Обичам те!

ОТГОВОР

– Защо ме обичаш?
– Попитай реката
защо към морето тече,
защо във морето се влива?
Реката попитай!
– Защо ме обичаш?
– Попитай вълната
защо се стреми към брега,
защо във брега се разбива?
Вълната попитай!
– Защо ме обичаш?
– Попитай луната
защо край земята кръжи,
защо не дели се от нея?
Луната попитай!

АКВАРЕЛ

Вятър утренник в листата
пърха като птичка,
две гугутки се целуват
в тихата горичка.
Тънко клонче ги люлее
и роса изцежда,
облаче от небесата
с обич ги поглежда.
Златен изгрев позлатява
тихата горичка.
Две гугутки се целуват
и това е всичко.

СРЕЩА

По стръкове трева,
изрязана на утрото,
тя иде срещу мен –
самата стрък трева,
самата утро.
През снопове лъчи,
пречупени във капките,
очите ѝ ме дирят –
самите сноп лъчи,
самите капки.
Под медно тежък ствол,
обвеяна от вятъра,
косата ѝ ми кима –
самата тежък ствол,
самата вятър.
Земя, небе, пространства –
да я посрещнем!

Ноктюрно за шахматна дъска

Цветан Северски

Жените в живота на Теодор Траянов

С Елена Петерс Теодор Траянов се запознал във Виена, където следвал във Висшето техническо училище. Теодор (по кръщелно свидетелство Тодор) страдал от хронично безпаричие и се спасявал с уменията си да играе шах. Най-често го демонстрирал в големия кафенен на „Кертнерштрассе“, а и в по-скромното „Ландесгерихт“, собственост на симпатичната виенчанка Поля Петерс, известна със своите хуманни принципи.

Младият пазарджиклия бил симпатичен, умен и находчив в сложните житейски ситуации, с един-единствен дефект – заеквал. Очарованието му се удвоявало, когато подхващал шахматната игра – благодарение на въображението си импровизирал сполучливо и побеждавал дори шахмайстори. Когато Траянов играел, около масата му се събирали мнозина пристрастени към този спорт на мисълта зяпачи. Той обичал да обмисля ходовете си на музикален фон. Предпочитал Шуберт – грамофонът на Поля Петерс въртял не само любимата му „Серенада“, но и тези от цикъла „Хубавата мелничарка“.

Веднъж до масата му се изправила дъщерята на съдържателката. Виенчанката му се видяла като принцеса от приказка: висока, стройна, руса... и никак не се смущавала от любопитния му поглед.

Пожелала той да я научи на тази мъжка игра, Траянов изразил готовността си (по онова време шах играели предимно мъже) и си поръчал шоколадова питка с голямо кафе, които тя сервираше с усмивка. Първият урок започнал пред публика, следващите били насаме и се разпрострели в необята на чувствата. Пламнали и двамата. (Били на възраст, когато най-естественият порив е да обичаш.)

После набързо преминали през лиричните поля на немскоговорящите поети, с някои от които Теодор другарувал, засегнали и музиката...

Елена Петерс се интересувала предимно от практичните неща и била изумена от неговите „ненужни“ знания – уж следвал технически науки, а познавал в детайли творчеството на Ницше, на Райнер Мария Рилке, на Хуго фон Хофманстал; често се срещал с Артур Шницлер, Херман Бар и Феликс Дьорман.

Имало къде да заживеят двамата – в нейната хубава къща на „Викторгасе“ 25 и те не се колебаели дълго, сключили брак.

Младият съпруг пишел стихове, които се харесвали и ги печатали понякога, но „това работа за мъж ли е“? И то за баща на едно, две... вече на три деца! Двама сина и една дъщеря. Хубави и умни – рожби на обичащи се. По-точно: на обичали се. Елена скоро започнала да го упреква за неговата безотговорност и се

стигнало до ултиматум да си намери постоянна работа.

Назначили го чиновник в българското посолство.

И тук ежедневната чиновническа скупка си казала думата – наложило му се да заеме овакантирано място в нашата легация в Германия, където също не се задържал дълго.

Пратили го в консулството ни във Вроцлав, но полският климат не го променил.

Елена Петерс не можела да проумее какво иска нейният мъж. Шест години съвместен живот с „хубавата Елена“ били достатъчни той да се убеди, че съпружеското бреме не подхожда на един поет. Напуснал дипломатическото поприще, останал без материална подкрепа, нямало какво да прави, освен да се завърне в родината си. Сам, но без да е разведен.

И в София продължил начина си на живот. Учителската професия също не му допадала. След часовете отивал в кафенето. Там витаел духът на насладата,

Кръгът на сп. „Хиперион“

която му предлагала възможност да проумява другите...

И отново над белия лист. Създал творби, които биха били украшение на всяка голяма литература. Станал популярен. Особено сред символистите. Наричали го „Пилигрим в черно“ – по едноименното негово стихотворение. Признали го за баща на българския символизъм. С Людмил Стоянов, Иван Радославов и Димитър Господинкин създали кръга на списание „Хиперион“. (Хиперион, казва проф. Константин Гълъбов, е син на Хелиос, слънчевия бог, а се помещаваше в една мрачна стая, в която се влизаше опипом.)

В това място Траянов ще прекара не много дни от живота си, там често ще го посещава и втората му голяма любов – Дорка Дюстабанова, всеотдайната актриса, за да поприведе стаята в ред, да измие стъклата на прозореца...

С Дора се сближава през 1923 година, наскоро след завръщането си от Виена. Запознават се в едно кафене. Харесала го и се заела да му помага. Не й стигала заплатата, наела се да върши допълнителна работа в следобедните часове, за да заделя по някой лев. Правела какво ли не да го откаже от цигарите, но не успявала. За разлика от Елена Петерс обаче Дора не забравяла, че обича голям поет. Ето редове от дневника ѝ: Из „Венчани духовно“, 20 август 1925 – сутринта;

„Тъй щастлива съм, че вчера можах да видя как Тодор работи. Той поправяше „Прологът“, написан в памет на Байрона. Аз седях до него и мълчах, като че ли присъствах на някакво жертвоприношение. Той ту седеше замислен, с поглед вкован в една точка, ту бърбореше нещо сам на себе си, ту започваше да лови с

картичка, пратена нему, Дора е написала своето любовно признание: „Толкова те обичам, че животът ми ти принадлежи.“

В нейно присъствие Траянов ще каже на проф. Гълъбов: „Жената трябва да бъде равноправна на мъжа, но поради това, че тя е определена да отглежда птичките, природата е вложила в нея инстинкт за гнездото.“ Ще го каже да го чуе Дора – всеотдайната му любима, която скришом изпращала пари и на децата му във Виена.

По едно време се почувствал готов да се оженият. Намерили дори квартира в Княжево. Но... животът му поднесъл ново изпитание – по време на операция Дора Дюстабанова починала от емболия. Поетът бил свикнал с нея като с любима жена, но и като с майка, която глези чедото си. Не можел да се помири с голямата загуба, подготвил дори самоубийството си, но го спасила хазайката му.

Имала главата му още да пати. И да го залюби още една истинска жена.

Крепяла духа му литературата – приятелите му от литературния кръг приели част от грижите му. Бдели над него. Страданията му от ранната кончина на Дора незагълхвало обаче. Той често цитирал строфи от стихотворението на Хьолдерлин „На етера“, където има такъв художествен образ: лозата плъзва надолу, след като е измъкнат колът,

ръцете си, като че ли търсе нещо из въздуха, ту пък изведнъж така силно извикваше и започваше да ходи бързо из стаята, че аз подскачах на стола си...“

На една поощенска

картичка, пратена нему, Дора е написала своето любовно признание: „Толкова те обичам, че животът ми ти принадлежи.“

Възсъщност, когато Дора била до него той пишел чудесни стихове и превеждал Шекспир, Шилер, виенските си приятели... Един ден при него дошъл да поживее, а и да го подкрепи, големият му син Васко – дейно и трудолюбиво момче, но навичките на баща му го отблъснали и той си заминал.

Духовният срив на Теодор Траянов набирал скорост, когато го запознали с една изключителна жена – вдовицата Вера Балабанова. Тази богата за българските стандарти дама приласкала, поканила го да живее в дома ѝ без наем, отделила стая за негов кабинет дори. Вера Балабанова поддържала свой литературен салон, където мнозина от светилата на новата ни литература в онези години се срещали често. Тя притежавала оформен естетически вкус и знаела добре кой творец какво може. Приела Теодор с всичките му „особености“, приела го заедно с обичта му към незабравимата негова Дора, със спомените за Елена, с бащината му мъка по децата, с цялата му страдалческа биография и трогателното му заекване. Приела го заради голямата му дарба, а и защото с гласа си трогвал сърцето ѝ. Заобичала го с обичта на жена и майка.

Дали той е обичал Вера Балабанова, няма запазени сведения.

Обичаните обикновено живеят щастливо, но случаят с Траянов не е такъв. Никога обаче не пропускал да каже нещо хубаво за „малкото момиче“ Дора, за неосъщественото тяхно гнездо, за ненаписаните от ръката му шедьоври.

И един детайл от последния му час: През януари на 1945 година, когато Теодор Траянов берял душа в Александровската болница, край леглото му се събират две жени – Елена Петерс, дошла от Виена и Вера Балабанова. Последното име, което той произнесъл, било Дора!

Теодор Траянов

ЗАКЛИНАНИЕ НА СЛОВОТО

Ликувай, първо слово на порив благороден, разраствай звън стоманен на родния език, възрадвай небесата, о реч на дух свободен, с победно словословие на твоя ден велик!

ЗЕМЕН ХОРАЛ

Повярвай в живота, в загадката тъмна, повярвай в земята, в съня ѝ свещен, хорал херувимски в просторите гръмна, там пламнал е щитът на нашия ден!

Назад да се върнем, по стъпките ледни, по-мощни от пролет, пречисти сме ний, света да прегърнем, децата му бледни, видения слепи сред мътни вълни!

Кристалното слово, цял мир отразило, отек да намери в свободни души, жив плам да изтръгва из всяко мъртвило,

орисани скърби навред да руши!

Възспирай всяко ехо от дните на ридание, когато Бог отвърна окоето си от нас и цял народ, запътен към кръстното страдание, дочу присъда страшна от своя собствен глас!

Прогонвай всеки спомен от времето проклето, когато гробът зина пред всеки верен син, а нощем в тишината шумяха три морета за мъртвите витязи, светии до един!

Изпълвай с лъчезарност и нощите, когато ще слизат живи сенки през тъмната луна, веднъж на три години те бързат към земята на стража да застанат при своите знамена.

Ликувай, светло слово на радост благородна, не спирай, звън безсмъртен на българската реч и песни да разгласят, че волята свободна пред стъпките на Бога полага своя меч!

О нивга не загива народът, който може закона на живота самин да изкове, сълзите на Голгота в победен химн да сложи, на братската трапеза врага да позове!

Илко Капелев

Северно сияние

ПРИЗНАНИЕ

Очите ти прекрасно ми отиват...
Как само в мен преливат... В понеделник
загубих се в душата ти красива
и вече там съм доживотен пленник...

Аз гледах твоите коси лъчисти,
ти гледаше очите ми зелени.
Разменяхме си с тебе чувства чисти
и бяхме като птици запленени...

За теб могъл бих облака да снема
от висинето... Ако е възможно
в един небесен ден ще те отнема
от слънцето, което превъзхождаш...

Навярно този ден си осенила
със звезден лъчт и моята душа...
Ех, колко кратко! „...Муза посетила...
...немного посидела и ушла...“ *

* Вл. Висоцки

ОТВЪД НОЩТА

Сега аз нямам нищо по-надеждно
от твоите усмихнати очи.
В сърцето ми ти – всяка вечер – нежно
от месеца оставяш сноп лъчи.

Играем тайно този наш спектакъл.
Но трябва вече да го осветя.
И после като истински Херакъл
сто подвига на теб ще посветя.

В един красив антракт веднъж ти сложи
на рамото ми бялата си длан.
Това е знак, че в стиховете божи
пегасът ни е вечно оседлан...

Ела при мен! И погледни в безкрая
каква омайна тиха синева
към нас приижда. Сякаш сме във рая.
Отвъд нощта вечерникът появя.

О, нека в този тих и светъл рай
останем с тебе грешници докрай...

ПОСВЕЩЕНИЕ

Едно щурче напруга сетни сили
сърцето ми с лъка да покори.
Без дъх остана, щурчо, да се силиш.
Поспри за миг, а после ускори
мелодията в тази топла вечер,
но с други звуци, с друга тежина,
защото тези ги откраднах вече
и ги изпратих на една жена.
Ограбих те, щурецо, за което
се моля аз за твоя чист талант.
Поне веднъж повярвай на поета
и му прости, щурецо-музикант!
Жената всъщност всичко наблюдава
в екрана на луната – всеки миг...
А утре вечер, както подобава,
ще ѝ призная аз с виновен лик,
че звуците в сърцето ѝ са твои,
че много дълго търсих в тебе аз
една небесна вечер като моя,
един талант, искрящ като елмаз,
с които да ѝ се представя впрочем
във храма на голямата любов.
На времето по грапавата плоча
вървя и съчинявам образ нов...
Ела, Любов! Ела, неповторима!
Седни до мен и глътка джин изпий.
Наистина ли искаш да ме има?
Ако не искаш – с обич ме убий!

ЕЛЕГИЯ

В този храм от зелено аз бях този безбожник,
в който тайно провеждах всяка нощ репетиции.
Само аз и щурците тук привечер дохождахме
да нагласяме струните на крайпътните жици.
Аз съм брат на щурците – тия нежни потисници
всяка вечер нахлуваха с мандолини във мрака...
Вие свято надувахте меховете с измислици,
ние тъжно ви слушахме – буболечки в тревата.
Но веднъж, в подиробода, аз видях на мегдана
как децата развързват уморената мечка.
После дойде тълпата – къс синджир от стомана –
и поведе животното към леса вековечен.
Само старците сетне си бърбореха хитро
как през селото минали оня ден мечкадари.
Някой вдигна чакмака като стомна пробита
и в пшеничния кремък праханта се подпали...
И от ярост обзети, вие хукнахте с камъни
към света на щурците – към душите на хората.
Като злато блестеше сред стърнището сламата –
като злато, което отговаря на пробата.
Днес отвъд сеновала пак опъваме струните.
Палим с кремък фенера, закачен на небето.
И в захлас наблюдаваме на звездите табуните,
как отвличат понякога в колесница поета...

ЗАВИНАГИ

Загубих ли те или те открих
в минутите, когато падна мрака?
Сега живееш в този малък стих.
Едно щурче в нозете ми проплака...

Ний с теб ще си измислим стих
голям,
отмерен, ала с пулса на зората...
...А аз ти обещавам, че дотам
ще бъде пътят тих и неповратен...

ПРЕВЪЗМОГВАНЕ

...Безкрайна буря. Задъхвам се, дъх не ми стига.
Бургия сякаш дълбае гръкляна и аз,
столетен пленник, записан във снежната книга,
забивам нокти в якмата, скована от мраз.

Прославям топлите унти*, ушанката, клина.
Презирам призрака, който в сърцето ми спи.
Ако е писано в този вертеп да загина,
ще смажа с плазма свирепите вълчи зъби.

В живота болката често пристига с охрана.
Духът е тъжен отшелник във тялото-скит.
И ето, щраква върховната орис – капанът
затваря челюсти. После стомахът е сит.

Безкраен вихър. Ще има ли някога свършек?
Свисти дробът на луната. Нагоре е мрак.
Навред гадините вят, жадувайки мърша.
И аз напредвам разгърден през вълчия сняг...

* унти – топли кожени северни ботуши

ЯРОСТТА НА СТАРИЯ ЛОВЕЦ

Преди в цевта му да назрее бунта,
ще стресне бара с тихо появяване.
Ще дойде капнал в кучешките унти
и може би преди развиделяване.
А всичко ще му бъде много ясно:
скучен лов, рогата – подарени.
И той ще псува старостта си бясно,
обиден на убитите елени.
От келнера и хората забравен,
ще пие джин до дъното на риска.
Докато във пушека на бара
една полярна сова не изписка...

СЪЗВЕЗДИЯ В МРАКА

Нощ,
все по-силно шумиш във очите ми млади.
Светлината нагоре е тъжна и бледа,
и прокълпата.
Блазе на глупака, който се моли
в преддверието на ада
и търси отвъдни сигнали върху екрана
на луната.

Борчетата край дома на изкуството –
Сърцето,
все по-често бодат, бродират, рисуват
крале и джелати.
В този храм само аз и вълкът непредвзето
коленичим на изповед и вярваме,
че сме побратими.

Нощ,
аз не търся от твоите звезди вдъхновение.
Дъжд от пламтящи клади застрашително руква.
Осем гарванчета под една телеграфна жица
осенени от вятъра,
пърхат към непорочните буки.

Тази вечер аз – и светец, и покаяник,
търся изгубения в твоите сенки
път към светкавиците.
Ти си несвършваща, нощ.
Ти си тъжна и бледа, и неомайна.
Още звезда –
и ще се откъсна от жиловобразните ти пивиици.
Аз щурмувам за сетно твоя хребет –
тих и омразен.
Под твоите фенери мъждукащи
слушам как тръпне и пее
големият пролетен срыв.
Ако се скъса спасителният лъч
под дървото на залеза,
ще разбия този капан
и ще отплавам.
С последния звезден риф.

СЪДБА

Щипчица сол ли във раната сложих
и подлютих до жарава кръвта?
Само грехът се опира на ножа –
ножът живота ми само въртя.
Белег от всичко остана в живота:
всичко във гроба да си отнеса.
Не във хербария да ме забожда
и ме разглеждат посред чудеса.
Всичко в хербария скрито изсъхва,
сито събира възхита за смърт –
да ни подсеща, че има и мъка
и подсолена ще я понесат.
В ред ли положих живота си късен.
Корен ли с нож отделих от земя –
гладно дете от гръдта да откъснеш
и сетивата да ти изменят...
Щипчица сол ли изсипах на рана,
– че и в хербария с жар закървя;
че и в греха песента ми остана
и побелява днес мойта глава...

КРЪГОВРАТ

Ти ми каза,
че животът никога не свършва.
Думите и чувствата не свършват.
Мъртвите дори си ги оставят
за безсмъртието.
Давят ме и думите, и чувствата.
Даденото ми от Бога
е навързано нататък.
Кратък е престоят в лятото ми.
Но не мога есента си да помоля
да побърза.
Ти ми каза,
че животът никога не свършва.
И от него
винаги започва пътят и на смъртния.

ЗРЕЕНЕ

Изписано е всичко на лицето мокро.
И много думи надживяха своя бис.
Направих във живота туй, което мога.
И туй, което мога с друг до днес изпих.
Дойде и есента. Ще се повтори в мене.
Ще приземи и чувствата, и мисълта.
Животът бърза всичко свое да си вземе
и голотата на света не му пестя...

От голите си чувства заприличах, Боже,
на сбръчкано дърво с посечена кора.
Каквото беше в мен, не мога да отложя
и с всеки влюбен утре ще го поделя.

„С избодени очи поезията пее...“

Боян Ангелов

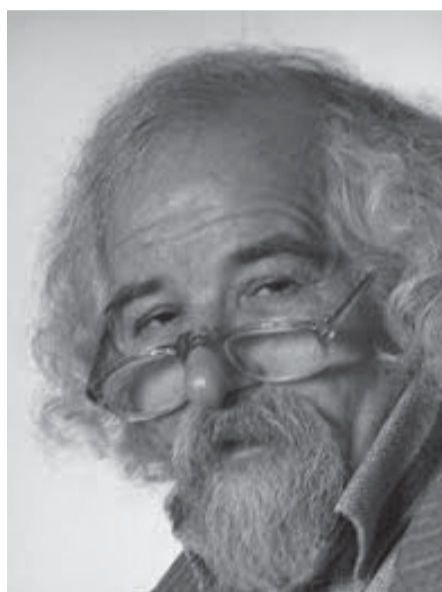
Поетическата реч има своите скрити страни,
които стават видими, едва когато моралните се-
тивата се слоят с посланията на чувствения
разсъдък. Този вид словесна апологетика прите-
жава и други смислови парадигми, без които би
звучала доста еднородно и със сигурност безиз-
разно. Затова като действена предопределеност
заемат предни позиции логическата осведоме-
ност и конюнктивните инспирации на интелекта.
Подобни нагласи съдържа новата стихотворна
книга на Анжела Димчева „Дубльор за ада“,
където асоциативните видения имат своя само-
стойна битност и където реалността е разполо-
жена сред кристаловидните изображения на
сюрреалистичните пролегомени, изобразени ту
като свършени рисунък, ту като алогични на-
броски. И тъй като поезията в своята реална чи-
стота е свършено чужда на логическата памет,
поетесата сътворява друг, паралелен свят, в
който може свободно да спори и мечтае, да
страда и съжителства с демони и вълшебници.
В този сътворен от нея лабиринт от съновиде-
ния и кошмари Анжела Димчева може спокой-
но да погали тишината и да отрони:

Моята синя тъга
не прилича на дъжд.

СЪЛЗА ЗА ДВАМА

Каквото, мила, си загубила,
остана неизтрито по стъклото –
като сълзата ти, търкулната
сега и спомените да омокри.
Бедрата пламнаха изстинаха.
Кръвта изстина пламнала по пладне.
И трудно ще е да си истинска,
ако сълза подир сълзата падне.
Затуй от близост ли те заболи,
счупи стъклото и не мирвай, мила.
Дори и да осъхне миг. Дори!
Нали в мига и мене си родила.

Димитър Васин

Кулите са разрушени в мисълта ни
за дворци и за отбрана,
в мисълта ни за непревземаната
и последна крепост на духа ни.
За предателите не говори никой нищо.
И прииждащите думи не мирясват
да се хвърлят пред телата ни,
да си плащаме за загубите,
за победите и за предатели,
за живота и смъртта край кулите.
От пропуснатите
във сърдечната ни недостатъчност,
във духа и кротките покои
ще останат само верните на времето,
на обичането и на фантазиите ни.
Ще прегазим времето върху върха
на стрелата, излетяла към сърцето ни.
За сърцето пътят на историята
не е важен.
Важното е разрушенията да не са в сърцето.

Моята синя тъга
не облича стари джинси.
В стаята ѝ няма свещ,
нищо избеляла снимка...
(„Синя тъга“)

Преди да продължим със съдържателната
част на стихосбирката, необходимо е да отбе-
лежим, че като полиграфия и художествено
оформление книгата е безупречна. Посред-
ством илюстрациите на Калин Николов читате-
лят получава провокативна възможност за
пътуване в поетичните пространства на автор-
ката, която с таланта си да рисува невидими
словесни картини, успява сякаш да съживи на-
ситените с миловидни образи цветови нюанси.
Такава полифония от емоционални потоци
събужда небесните светила, в които е закоди-
рана съдбовността на нашата жизнена предоп-
ределеност.

Метафората е сред най-често срещаните
стихотворни похвати, но поетесата умело из-
ползва вариативните повторения и антитезата,
за да засили въздействието от сблъсъка на
мечтите с действителността. И затова сякаш от
гълбините на сърцето прииждат стиховете:

С избодени очи поезията пее –
не е тъгата ѝ тъга за себе си.

ПОДАРЕНО

Трудно се взема от обич и трудно прегръщаме
същите още – безбожници луди на род и наследство.
Спомен е стремето лъскаво. Стомните в къщите –
ъгъл от детството, жадно ни спъна и счупено стресна.
Трупаме будни следите – доучваме песните,
скрито-открито се любим и над нероденото плачем.
И на живота във стремето – рано понесени,
рана забравяме и си измисляме следваща крачка.
Крадоха обич от нас и над нас тържествуваха
лудо ли паднем, тръгнаха рано наравно с мъжете.
Право ни водеха, трудно преглъщаме чувствата –
мина денят ни на стреме и огън. Живот да ни свети...

ПРЕГРЪДКА

От близостта е сливането и припламването,
е плискът в кръвта ни, в мислите и в устните.
Разсипана е близостта ни – пак ще ни измами
това, което през сърцето сме пропуснали.
Невзетото и взетото с последната ни среща
ни доближава, за да проверим сърцето тихо.
Да ни пошепне думите, с които ни повежда,
които с обичта си и безкрайното откриха.
Светът е нам за умореното ни утро вече –
събудих се от тишината и остана в мене
с деня да спори тишината и да му попречи
богатството от мислите и устните да вземе.
Животът и смъртта прегръща, за да е безсмъртен,
да защити кръвта и продължилия ѝ плиск;
деня, нощта и стъпките ми утре да прегърне,
че съм прошепвал само туй, което съм и искал.

С пречупени ръце поезията носи –
не е товарът ѝ пари, а отговорност.
С препънати нозе поезията бърза –
не е далеч денят на смъртна дързост...
(„De Profundis“)

„Дубльор за ада“ е книга с много предим-
ства. Тя носи модерното светоусещане на чо-
век, който знае цената на болката и е намерил
пътя към победите. Знае също така, че поети-
ческото изкуство е самотно и неблагодарно за-
нимание, носещо повече страдания, отколкото
заслужена слава. Стиховете в тази книга са ли-
шени от фалш и в тях не можем да намерим
отломъците на познати до болка схематични
рамки и римувани ребуси. Без да робува на
формата, но и без излишни и безплодни экс-
перименти със словото, Анжела Димчева
създава откровена и чувствена поезия, в която
болката не е отчаяние, а начин за преодолява-
не на предизвикателства и бездуховни целини.
Поетесата има волята да произнесе към любии-
мия си сакралните думи:

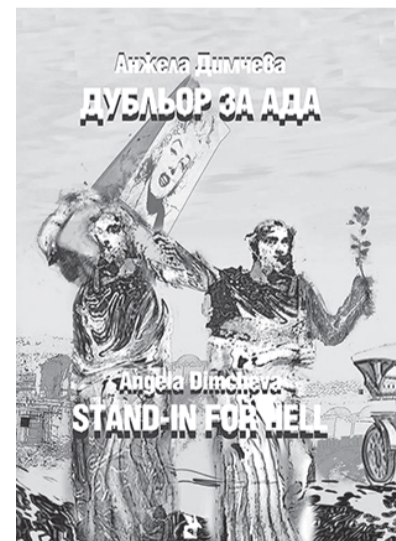
...Не заспивай без тази молитва,
която разказват реките отгоре:
ние, хората, сме прости сателити,
но без нас се обезсмисля Господ.
(„Еретична молитва“)

Би трябвало да отбележим и друго предим-

Йовкова хубост в душата нахлува.
Дето е имало, има пак страст.
Всичко край мене е багра от Лувър.
Лудост е всичко – да го изгоря.
Всичко започва и свършва със хубост.
Гроб не копае и в гръб не се крий.
Всичко пристига и всичко се губи,
но не играе в нечестни игри.
Чест се печели, но чест и продава –
хубост се мери, но не със пари.
Хубост се носи високо изправен,
че хубостта и в сълзата гори...
Йовкова хубост се носи в душата –
само със хубост животът кърви
и светлината от кръв не ръждясва.
Страст във кръвта ни изправа глави...

СЛЯТО

Само не ми казвайте, че времето е спряло
или времето че е избягало от мене.
Само не ми казвайте...
Тялото ми в темпа си ще го долюбви –
ще погуби себе си,
но до края няма да го изостави.
Само не ми казвайте...
Времето е наказанието да съм жив...

ство на тази книга. Тя е билингва (с превод на
английски език) и това обстоятелство я прави
много по-комуникативна и достъпна за огро-
мен брой читатели. Радвам се, че стихосбирка-
та „Дубльор за ада“ излиза с емблемата на из-
дателство „Български писател“, което е още
едно нейно достойнство. Вярвам, че тази сти-
хосбирка ще задоволи и претенциозните любии-
тели на поезията, за които лириката е тайн-
ствено песнопение на влюбени пилигрими.

Разкази от недрата на Родопите

Благовеста Касабова

Още в началото подчертавам, че Мюмюн Тахир е един от самобитните съвременни разказвачи, чието красноречие е хуманистично послание към читателите. Той не е от продуктивните автори на художествени произведения – книгите му с проза са десетина, но за отбелязване е, че философските му изследвания са много повече, тъй като е философ по образование и по призвание.

В разказите и новелите си, с ярки художествени средства, той превръща в скъпоценни късчета, размахвайки вълшебната си пръчка, моменти от живота си и живота на хората, населявали детството и младостта му, скътва ги дълбоко в сърцето си, преди да се отправи по житейските пътища и кръстопътища, за да осъществи мечтите си. И когато е натрупал знание и опит, прави първите си творчески стъпки, и тези скътани съкровени късчета пробиват натрупаните пластове от горчилки и радости, започват да покълват, да растат и се превръщат във вълнуващи художествени произведения.

От историите, които сладкодумецът Мюмюн Тахир разказва, появява аромат на родопски гори и билки, на прегаряща лятна трева, или ни заслепява искрящата белота на снежнозелените родопски върхове и звуците на родопски чанове. Причестява ни към свят, населен с достолепни хора, изплували от паметта му случки и събития, гълчавата на празници и делници, усещания и възприятия, които са все така свежи в съзнанието му.

Родово и кръвно Мюмюн Тахир е свързан със света на Родопите, и това определя творческата му индивидуалност и самороден талант. И в новата книга „Пътеки във времето“

на този наш оригинален автор разказите звучат като приказки – за човешката мъка и болка, за човешките радости и надежди. Те са вълшебни, лирични, мистично оцветени, обвеяни с легенди и предания, неотменно съпътстващи живота на родопчанине, вкоренени в земята им, в чистосърдечните им вярвания в чудеса, които действително се случват. Тъжните звуци на песента за незавърналия се в бащиния си дом емигрант Алиш изпълват страниците на разказа „Гурбет“ и свиват сърцето на дядо Фетхи, който цял живот е бил „завързан“ за земята. А в клекналото в ниското село, авторът вдишва с наслада аромата на мащерката, а чрез врящия в гърнето боб разговаря с дядо Даали, помъдрелия с годините старец, който казва на младия човек, че „на света няма нищо, което не говори, стига да имаш очи да го видиш, и уши да го чуеш“. Животът на Караман е тежък, беден, внушава авторът в „Разказ за доброто“, но Караман не престава да се труди упорито, честно, да помага на другите и да вярва, че един ден надеждата ще се превърне в реалност – доброто ражда добро и казва чрез поведението на героя си писателят. Само в няколко страници Мюмюн Тахир успява да пресъздаде нравствената и духовна философия на родопчаните. Сторил го е и в разказите „Предчувствие за септември“, „Кадимата могила“, „Айваз се завръща“, „Камък от сърце“, новелата „Надежда или самота за януари“, „Видения през Август“ и други.

Обикновено художественият замисъл на повествованието е разположен в земята, митовите, вярванията; той дъха и лъха на родно място. Героите в разказите са колкото обикновени, толкова и необикновени хора, изваяни от родната пръст,

камъка със сърце, от цветно прозрачното родопско утро, легендарността на върховете, песните и приказките, предавани от стари на млади. И още – от гласове на хора, отишли си вече от този свят, но оставили трайни следи в ценностната система на родопчанина.

И още нещо характерно за художествената стилистика на Мюмюн Тахир и то не само в новата му книга „Пътеки във времето“, а и в цялостното му творчество: начина, по който изгражда героите си – чрез описание, което предполага определено действие, но някой път и предусещано... и мълчаливо – мълчанието говори. Или, казано с други думи – чрез многоцветното и многогласното си слово, той характеризира героите си както психологически, така и портретно.

Оригиналният похват на разказвача Мюмюн Тахир не е търсен нарочно или е мислен и премислян; той се формира в съзнанието му от живителната сила на запазените съкровени мигове от детството и младостта му в Родопите.

Не ми се иска да пропусна и още една знакова черта от белетристичното творчество на Мюмюн Тахир – умението му да общува с природата. Той не само общува, той я въвежда в разказите си като едно от действащите лица, или като своеобразна пророчица, или като вълшебен дух. Авторът на „Пътеки във времето“ възприема природата с най-фините си сетива, показва въздействието ѝ върху формирането на човешката личност, върху родопчанина именно тук и сега.

В „Пътеки във времето“ Мюмюн Тахир е успял да долови и цвета, и поезията, съпътстващи живота и смъртта на човека от планината, но не е пренебрегнал и изискванията на новото време, като се опитва на мес-

та да „приземе“ сладкодумните истории за недалечното ни минало с няколко разказа за нашето съвремие, за житието и битието на днешния човек, но те по-скоро са детайл към цялостното повествование, в което акцентът е поставен върху начина на живот и на неговите неписани закони, върху човешките взаимоотношения, чудото на природата, което родопчанинът възприема още с отварянето на очите си, влиянието на легенди, мистика, предания и песни.

Вероятно светът на Мюмюн Тахир, оживял на страниците на новата му книга, е малко познат на младото поколение. Но ми се иска магията в разказите на сладкодумец да разтворят душите им за добри чудеса, за космическите закони, по които сме създадени да живеем, за мъдростта и любовта, които осветяват творческите пътеки на разказвача.

Благо Прангов

Обречен на поезията

*Какво не преживях
със мисъл и със чувства.
Какво не срещнах Горю и Тук –
във този свят.
Наляво и надясно –
това за мен е кръстът,
на който съм разпънат.
И раните кървят.*

– възкликва поетът и в една от последните си творби („Епилогично стихотворение“). Равносметката за стореното е задъхана като живота му, тежките въпроси получават нелеки отговори; поетът не крие покрусата си от крушението на идеалите. Впрочем – потъне ли човек в неговия метафоричен необят, усеща поетовите творчески безсъници, житейските му зигзаги. И става съпричастен на верюто му:

*Не идвам случайно. Животът избра
посока каквато е нужна –
не толкова лека,
не толкова добра –
посока – жестка окръжност.*

Посока, непосилна понякога, но Борислав Владиков я следва неотстъпчиво, омагьосан и погалин от божията искра на мерената реч. Поетичното му творчество е монолитна сплав от обич,

нежност, вярност, копнеж, устремност. И неизбежното страдание, което съпровожда земния ни път и което отеква многократно в поетическото съпреживяване, за да облагороди и страданието, и сърцата ни. В своите безсъници поетът се е убедил, че застоят и самотата са разпятието на душата:

*Самотата бавно ме убива,
но ми позволява и да мисля.
Теб те няма – ти си по-красива.
Тръгваш надалече – пъд си близка.
С теб вървим по пътища различни.
Всяка кръв посока си избира.
Не умират малките рекички,
щом любов голяма ги събира.*

Харесват ми интимните стихове на Владиков – образът на любимата в тях е символ на радост и святост, поникнала сред „обковани хълмове със злато“, в шепата на „ароматен земен пламък теменугов“. Борислав Владиков е забележителен лирик. На фона на разбунтуваните му епични видения „ухаят подлудяващо липите“; в „интимната необятност“ на Вселената човекът е и мираж, и реалност. Впечатляват природните картини, нарисувана с нежност и философско проникновение.

Силата на истината и вярата в доброто са ритъм на поезията на Борислав

Владиков. Тя е и любвеобилна, и гневна, сурова и нежна – какъвто е нашият живот, каквито са нашите надежди и мечти, преживявания и очакване. Поетът е не делим от съвременното си и хората, които го заобикалят. Той споделя: „Като птица разпънат към вас ще летя“, понесен от „обич взаимна, чиста, свята“. За него приятелството е свещено, то е олицетворение на човешкото единство.

*Един до друг през пепелни пустини,
през кал,
вода и вълчи снегове,
щастлив съм, че на този свят те има
тъй праведен сред много грехове.*

Кръстопътните дни и години с изпитанията си укрепват това единение, със силата на взаимността и обичта между хората. Ето защо неговата поезия е облъхната от тая обич – слънчев лъч в суровото ни време. Поетът се гордее с родното светилище, с все още галещия го „мирис на влажност след плуга“, с планината, в която „много мъдри уроци научих.“ Това е родината. Това е мястото, където песните му намират отзивчивите сърца на хората и им носят надежда и съчувствие, нежност и доброта – както е било и както винаги ще бъде в тая обетована наша земя, изтъкана от поезия и вечност.

Наскоро поетът Борислав Владиков отпразнува достолепния си юбилей. Тия дни се чуваме по телефона – току-що се беше върнал в Благоевград от родното си мелнишко село Хърсово, за което пише:

*Тук аз проходих. Тук изправих ръст.
И тука своя тежък кръст получих.
Какво по-хубаво от родна пръст
с очите мамини облъчена!*

Чистосърдечно откровение на истински поет, чиято емоционалност облагородява, окриля и зове. В десетината стихотворни книги от „Обратни посоки“ до „Защото ви обичам“ той улавя със сърцето си човешкото светоусещане и го закодира в поетични видения. Свидетел съм на раждането на немалко от тях, раждане мъчително, насъщно, отговорно. Защото за него поезията е въздухът на времето.

Отвъд митовете, легендите и заблудите

Иван Лалев

„Неусетно Левски стана индулгенция, икона за пречистване на гузни съвести. На кого и пред кого! На тези, които ни поучават с маслинките в джобното му тефтерче, а същевременно крадат милиони, или на тези, влачещи жалкото съществуване в държава с възстановени

феодални порядки. Ако отидете в затвора, поне половината от контингента там ще го издигне за свое знаме. Той е знаме и за най-малките, и за най-възрастните, за почтения и честен човек, както и за престъпника и мафиота. Какво по-голямо незачитане и унижение на националния ни герой!

На всичкото отгоре му лепнахме и един предател, български Юда Искариотски, за да измием ръцете си от нечистоплътноста в стил Пилат Понтийски и ума от морални скрупули.

В периода след 1878 г. идеите на Апостола за републиканска форма на държавно устройство са компрометирани и категорично опровергани, не от други, а от неговите сподвижници и съратници. Те се оказват духовно неподготвени и политически неспособни и не без влиянието и диктата на Великите сили, погребват и идеала на Левски за „чиста и свята република“, за това, земите на Мизия, Тракия и Македония да станат „храм на правата свобода“, където всички, независимо от своята етническа, верска и социална принадлежност, ще живеят под знамето на „единни и святи закони“.

През близо четиригодишния период в Българско Апостола полага огромни усилия в търсенето на начини и средства как да бъде акумулирана, възпитана и правилно насочена скованата от вековното робство, парализирана и недоразвита социална енергия. За съжаление и тук без съществени успехи. Тръгнал по пътя на практическата реализация на „предначертанието“ си, той се сблъсква и преживява не едно разочарование.

Първото крушение на илюзиите му е свързано с неспособността или може би нежеланието на Панайот Хитов да възприеме идеите му. После идва второто – колективният отпор на емиграцията в целостта си да го последва и работи в Българско, за да дойде третото – от собствения му народ, показал се неспособен и недостоен „за правата свобода“. Много скоро вярата му в непоклатимите сили на народа, според които „не може противостои и най-силната стихия“ се сменя с фаталната обреченост, че „непоклатами от всяка империя е робската душа“.

Априлското въстание не само не е резултат от дейността на Левски, а обратно, подготовката и провеждането му противоречат на разбиранията на Апостола. За него предварителната подготовка, обезпечаването на едно въстание с пари, оръжие и хора стоят в основата на апостолската му мисия в Българско. За съжаление, въпреки огромните усилия да събуди задрямалата народна свая, да изведе народа от зоната на робската инертност, резултатът се оказва доста скромнен. Нито Априлското въстание, нито Освобождението на България (1877-1878 г.), нито следосвобождението устройство на страната, стават според вижданията и разбиранията на Апостола.

откъс от книгата

Книга за Левски

В новото издание представя малко познати исторически факти изследователят на Апостола и дългогодишен директор на историческия музей в Ловеч Иван Лалев. Книгата му „Васил Левски – отвъд митовете, легендите и заблудите“ (изд. Персей“) събира реалните факти за живота и дейността на Апостола на свободата. Немалко от тях се оказват недостатъчно известни, а други се публикуват за пръв път. Иван Лалев, е историк, музеен специалист и директор (от 1991 до 2013 г.) на Регионалния исторически музей в Ловеч. От десетилетия той изследва проблемите на Българското възраждане, както и делото на Васил Левски. Той пръв постави въпросите, свързани с влиянието на масонството, причините за залавянето на Апостола и предателството, довело до залавянето му.

В книгата си Лалев се отнася към личността на Левски с респект и уважение, като към най-ярката личност от епохата на българското Възраждане. Книгата е по-скоро диспут с поколенията историци, които си позволиха да превърнат спомена в исторически факт, съмненията – в доказателства, легендите – в опорни точки, като това размива образа на Васил Левски като реална историческа личност с важно място и значение в българската история.

В дирене на историческата истина и осланяйки се само на свидетелствата, Иван Лалев отговаря на такива важни въпроси като: Кой е предателят на Левски? Защо е белязан като такъв ловешкият свещенослужител Кръстю Никифоров, докато тихомълком е омаловажена ролята на истинския предател, Иван Лилов Фурнаджиев? Кой са действителните факти относно изграждането на революционните комитети? Защо се премълчава убийството на чирака в дома на Денчо Халача в Ловеч? Какви са последствията от срещата на Левски и Николчо Цвятков с турските заптиета в местността „Пази мост“? Защо те не се стиковат с версията за предателството на поп Кръстю? Резултат ли е Априлското въстание от дейността на Левски или подготовката и провеждането му противоречат на разбиранията на Апостола? Има ли масонството влияние върху националноосвободителното ни движение? Какви са отношенията между Левски и революционната емиграция във Влашко, както и между него и вътрешните дейци? Как организацията се срива след няколко убийства и разкрития на турските власти? Как неусетно Левски стана индулгенция, икона за пречистване на гузни съвести? Не са оставени встрани и въпросите, свързани с опитите да бъде канонизиран Апостола, с размонашването му, полемиката за гроба му и международния отзвук на съдебния процес от края на 1872 и началото на 1873 г.

Тезата на автора е, че основният историк – изследовател на личността на делото на Апостола, проф. Унджиев, както и неговите последователи, след като е направил цяла поредица грешни изводи и заключения, генерира цялостна, доста привлекателна, но малко научна картина за живота и делото на Апостола.

Книгата поставя за пореден път въпроса за влиянието на масонството върху нашето националноосвободително движение. Внимателното вникване в организационно-структурните документи на Великата лежа на Великия изток на Франция и основния документ на БРЦК – *Нареда на работниците за освобождението на българския народ*, разкрива някои общи положения.

Книгата няма за цел да проследи хронологически живота и революционното дело на Апостола на българската свобода. Не си поставя и задачата под каквато и да било форма да посегне върху изградения образ на националния ни герой. Целта е да бъде сменена методиката на научното дирене, да се опре на фактите и документите, а споменът да допълва, да дообогатява основната информация.

Любопитни неизвестни факти и снимки в книгата разказват за фалшивите печати, с помощта на които Апостола се е сдобивал с документи, позволяващи му да обикаля свободно и вън от подозрение страната.

„Васил Левски – отвъд митовете, легендите и заблудите“ е книга, която исторически уплътнява образа на Апостола с неизвестни факти, но и с дължимото уважение към личността и делото му.

Христо Фотев

Бях на самия връх на мойта младост.
Бях див, несъразмерен и красив.
Обичах те без милост аз – със ярост –
и се учудвам, че останах жив.
Бях млад, красив и неправдоподобен.
Как падах аз над тъмния ти глас.
Виновен съм – от твоя скръбен спомен
не справедливост – милост искам аз.
И пак сънувам оня светъл хаос...
(Не подозирах, а съм бил щастлив.)
Обичах те без милост аз – със ярост.
И съжалявам, че останах жив.

Петко Братинов

БРЕГЪТ НА СПОМЕНА

Някога, моето момиче,
чувствата подчиняваха тялото.
И то се задъхваше оптимистично
между рискове и авантюри
с ненаситна първична плът.
А сега, моето момиче,
тялото подчинява чувствата.
И те се въздържат предупредени.
Въздържат се като бивши алкохолици
пред огнената близост на бутилките.
Да посегнат или да не посегнат?
Изпито ли е всичко?...
Да си отиваме.
Ти се молиш да останеш при мен.
Завинаги да останеш.
Страшно е!...
Представям си каква вдовица
ще бъдеш в най-прелестната си възраст.
Каква гъвкава, стройна вдовица...
Снагата ти съблазнително ще въздиша,
обливана от погледи и страсти.
И вятърът на черната ти рокля
кокетно ще се дипли над бедрата ти.
Някога, моето момиче,
чувствата подчиняваха тялото.
А сега, по законите на природата,
тялото подчинява чувствата.
Да прием за тялото и за чувствата:
за тяхната хармония в началото!
За тяхното примирение към края!
И недей да се обвиняваме взаимно.
Дай да те притисна на прощаване.
Не е вярно, че мъжете са много,
а поетът е единствен... Не е вярно.
Вярно е, че поетите са много,
а мъжете се броят на пръсти...
Толкова е късно помежду ни.
Няма кой свещта да угаси.

Борис Христов

СПОМЕН ЗА ЖИВОТА

Да лежиш под земята и да си спомняш живота –
ситите обеда и вечерите на двора лениви,
или пък неделите зимни, когато в леглото
вървиш по дълбокото дъно на някоя книга.
Да си спомняш как подир твоята смърт се събраха
роднините скарани и как припадаха в кухнята,
как през града те понесоха после твоите братя
с бавния ход на градската духовна музика.
Да лежиш под земята и да чуваш как в твоите кости
работи водата. Но да бъдеш щастлив за това, че
една братовчедка далечна е дошла да опоска
тревата наоколо и за теб да поплаче.
А жената, в която безумно си вярвал до края,
да отваря вратата за други, защото това е човешко.
И да стига в ухото ти шепот от вашата стая –
безсилен да слушаш тяхното дишане тежко.
Да гърмят върху теб като бълчи опразнени дните,
а в неделя отново любимата твоето име да шепне.
И да бъде наоколо оранжево от гърдите ѝ –
от тия два портокала, кръгли и смеещи се.

Владимир Янев на 70**СЪДЪРЖАНИЯ**

И ти се отказваш от поезията.
Тържествено!
Както смъртникът от изповед се от-
казва...

Седемнадесетгодишен и вече маниа-
кал!

Стихове, стихове – само стихове. Сам:
Човек е сам върху сърцето на земята,
пронизан от един-едничък слънчев лъч.
И неусетно пада вечерта.

Разнежен:

Мила, в самата нощ на нощницата
твоя наболи са безброй слънца.

Ироничен:

Родили сте си слонче? Моля – ближе-
те го отпред, отзад.

О, Куазимодо... О, Заяков! О, Стефан
Цанев...

Той свирело оглежда аудиторията и
пронизително известява:

– Любов!

Пауза.

Презрително изхилване, погълнато от
блатото на напрегнатата тишина. Точно
така го казва Киро: „Искам блато от на-
прегната тишина!“ Жабите неохотно се
укриват.

Последен кос поглед. И:

О, тържество на дух и на материя!
Плющят коремите ни...

Пауза. Следва изящен дързък жест:

Плющят коремите ни,
като мокри тъпани!

Аудиторията побеснява. Блатото из-
бухва в океан.

По-нататък не се чува вече нищо.

Тия мокри тъпани са оглушителни!

Гошо Богданов... Разчорлено врабче с
кървави очи.

– Кьопелета! Кьопелета са...

– Кои?

– Всички! Дай петдесет стотинки, взе-
маме „Гъмза“ и отиваме.

– Къде?

– Дръж бутилката, дръж.

Паркът. Алеята на писателите. Димчо
Дебелянов.

– Пий, Димчо! – сипва му Гошо. – Не
можа да си допиеш заради кьопелетата.

При Ботев, разбира се. При Яворов.
Дори на безвинните Талев и Димов нали-
вате. Не, на Нешо – не!

– Това кьопеле е измислило критика-
та. Нито капка на това кьопеле.

Изпивате гъмзата и я строшавате о
главата на бедния Нешо Бончев. Да не е
бил критик! Като Максим Наимович, не-
говата кьопелешка кьопелацина...

– Не съм го измислил аз това. На
Христо Банковски, като минавал от ра-
диото за „Елин Пелин“, му хрумнало. И
ни доведе. Всеки с бутилка. Поетите се
напиха – Димчо най-много. Каравелов
и той – жена му, сръбкинята, я нямало.

Обаче сутринта Банчо разкрил, че
Нешо издал поетите на ченгетата. Ис-
кали да ги арестуват за пиянство на об-
щественото място. Добре, че се намесил
Ботев и викнал: „Бездарници-и-и, какво
сте написали вие, бе?!“ Чингизите се
разбягали.

– Аз се извинявам, че ще говоря с гръб
към Кирил Гончев – церемонични Кадий-
ски.

– Нека и аз веднъж да ти видя гръба –
утешава го онзи. – В поезията не смогвам.

Това е то Кирил Гончев! Името му,
прочетено отзад-напред гласи: Вечно Г.
Лирик. (Да не се чудим на „Г.“ – съкраще-
ние е на „Голям“!)
Съгласен си, че е така.

Нали той те заведе в „Елин Пелин“,
където се разпорежда самият Христо
Банковски. Банчо! Кучето...

– Познаваш ли бай Мишо? – вместо
поздрав пита той. – Поет! От старите.
Каза, че на времето разкъсали ризата на
поезията, сукали от нейната гръд. А ние
какво правим сега, какво правим – само
онанираме! Потресаващо.

Поезията е потоп от метафори. Потоп,
а не поток! Това го казва самият автор на
„Монте видео“:

Всеки трябва да вижда пред себе си
планина –
в зелени, бели и сини отблясъци
да се люлее.
Тъй някога след дълго пътуване
под тъжни платна
един мореплавател извикал:
„Монте видео!“

И още – Банчо казва, че Воймир Асенов
е собственик на най-големите уши в све-
та. Нямам нужда от дюшек и юрган –
лежи върху едното ухо, завива се с дру-
гото. Гео Донеф импровизира: „Дреме,
свит като Калмука, сред ушите си Вой-
мир!“

– Иван Цанев спа вчера къщи. Безпри-
зорна душа. Сутринта иска да му дам гре-
бена си. Да се срещел. Аз четката за дъски
не му давам, че и тя ще оплешивее – ко-
ментира оживено Банчо. – Мога да му
дам някой и друг безсмъртен стих наза-
ем.

Верният оръженосец Петър Милкин из-
глежда очаквателно своя рицар.

– И за теб ще има, и за теб – не бой

се! – великодушници Банчо.

– Поръчай тогава кана пелин – пре-
вишава правата си Милкин, но Банчо не
се вслушва в изкуителя и строго заръч-
ва две кани.

Не питам къде е потопът от метафо-
ри!

Не питам защо се самоуби Христо
Банковски.

От него знам, че не трябва да се пита.

А Кирил Гончев невинно подпитва
адаша си:

– Как ги пишете тези бездарни стихо-
ве? И аз опитвам – не става. Пиша, видя,
че е талантливо – късам го. Пак пиша –
пак талантливо. Веднага в коша! Не мога
и не мога да напиша нищо като теб. За-
виждам, признавам, че завиждам: непос-
тижим талант е да си бездарен.

– Поезията е страдание! – безцере-
монно, поради осенилата го мъдрост,
прекъсва Атанас Стоев.

– Разбира се – охотно се съгласява
Киро Гончев. – Всички поети страдат.
Бездарните – напразно!

Твърде вероятно е така да започнат
мемоарите...

А още по-вероятно е да не започнат
така.

Най-вероятно е да не бъдат написани
никога!

(За което си заслужава да говорим,
трябва да мълчим.)

Но ти се завръщаш в поезията.

Обичайно.

Както възкръсналият към разпятието
се завръща.

... И така започва другият живот.

Истинският...

Здравей – здравей все пак! – лошо из-
мислен живот.

Няма да се откажа да те поправам!

Из „Конспект за мемоари“

Детски свят**Иван Гранитски****ЛИСАНКА**

Говорят че съм хитра,
а аз съм тъй невинна.
Погледът ми – извор бистър,
а очите ми небесно сини.
Вълчо май ме набеждава,
за да плаши цялата гора.
Аз пък зорко наблюдавам
заблуждаващата му игра.
Ще разкрия този преструванко,
преоблечен в овча кожа.
Гласчето ми като камбанка
ще разглася и тревожи
зайчета сърнички и мецани.
Ще събуди бухалите даже.
Долчета баири и поляни
ще узнаят – господинът важен
че не е никакъв добряк,
а опасен и лукав злодей.
И радостно в зеления шубрак
опашката ми ще се вей.

ОМАЙНИЧЕ И БРЪМБЪЗЪЧЕ

Палавото бръмбъзъче
ухажва нежното омайниче.
Издува бузи и се пъчи
и лекичко нахалничи.
То вярва че е най-красиво
и цветето ще го обикне.
Затуй главицата извива
и суетничко възкликва:
„Ех ти, омайниче свенливо,
искаш ли да бъдем дружки.
Нощем аз ще те завивам
и нежно ще те гушкам.
Омайничето мигом отговаря:
Мило ми наивно бръмбъзъче,
по-добре ми нямай вяр.
Люта ревност ще измъчи
твоята душа добричка.
Аз умея да омайвам
и тревички и пчелички,
ала после се окайват,
щото бързо ги забравям.
Аз съм цветенце надменно
и безгрижно наблюдавам
влюбените в мене.
Ала бръмбъзъчето прошушна:
вечно аз ще те обичам
и макар и непослушно,
пак след теб ще тичам.“

ШИПКА И КАЛИНКА

Една разсеяна калинка
кацна върху шипка.
Шипката под свода синкав
чак от радост припна.

Цветчета розови разтвори,
прибра бодлите си свенливо
и важно-важно заговори:
калинке, мила, да си жива.

Цяла вечност аз желая
да си имам скъпа дружка.
Занапред ще те омайвам,
а пък ти ще слушкаш.

Възрази калинката учтиво:
родена съм за да мечтая,
щото съм свободолобива
и целта ми е безкрая.

Пърхам волно над цветята
и безгрижно аз се рея.
Като любимка на съдбата
ден за ден живея.

ВЪЛЧО

Аз съм най-добрия вълк,
животните да пазя ми е дълг.
Приказките че съм зъл
да оборя бих могъл.
И макар лисанка да приказва,
че крия нож във своята пазва,
аз съм благ и добродушен
в песните на славеите вслушан.
И на всякое меченце

щипя сладкото носленце.
А накрая във захлас
подарявам ананас
на кошутата свенлива,
дето кръгове извива
и препуска към дерето.
А щом изгрева просветне
аз се чувствам вдъхновен
от настъпващия ден

ЩУРЧЕ

На прозореца на Ери
прилетя щурче
гласчето му трепери
като сребърно звънче
Иска да изсвири
на детето сладко
мелодия игрива,
за да може татко
в легълцето да я сложи
и с приказка приспи
Месечината възторжено
ресници ще присвий
А пък Ери ще сънува
омагьосани принцеси
Джуджета ще лудуват
а феи с нежни песни
ще възпяват тишината
И когато Ери се събуди
ще види гледка чудна –
Щурчо се усмихва на зората

На майка ми Стоянка

Между Драгоданово и Есирлий я има километър, я не, но преди години нямаше асфалтиран път и да отидеш от едното село до другото, непременно трябваше да си с каруца, кон или с магаре. Мочурливо място и това е... Зимъс, когато студът сковеше земята, беше лесно. Виж, чаирите, цена нямаша – тучни, изпъстрени с детелина и див фий. По два пъти ги косяха, а при дъждовна година и по три.

Теню и Петър седнаха под дивата круша до реката да си отдъхнат от дългото въртене на косите. Извадиха от торбичките хлябец, сланинка, някоя и друга глава лук, по содено шише ракийца. Похапват си сладко. Лекият ветрец разнося упоиващия аромат на прясно окосена трева и билки. От тук те си беряха мерудия, която растеше в изобилие. Сушаха я, после я стриваха, да им е ароматна трапезата до следващата година. Някои и на пазара в града продаваха.

– Ха наздраве, Петре! Първо да гаврътнем от мойта. Пък рахат бѣди и твойта няма да артиса...

– Наздраве, бай Теню, Бог да те благослови! Зер ти ме научи как да въртя косата. То иначе без кръст остава. Ако рече и на булчето да се прище нещо...

– Млад си ти, Петре, млад.... На твойте години аз на лед да го опра, разтопява се, в тесто да го топна, коритото дига... Ам'чи аз веки минах седемдесет години и не се давам на младите, пък ти... – размахна ръка Теню, после намигна дяволито. – То оназ работа е нещо кат коситбата. Видиш ли подир един косач тревата омърхолевена, той не става нит за едното, нит за другото. След него трябва да е равно окосена кат наболо жито. Отдолу да се усмихнат новите тревички, че си им дал слънце, живот! Та и жената... Не ти ли се усмихне, не видиш ли влага в очите ѝ, кат по ливадата, не си въртял добре косата.

Теню изпъна гърди, позасука мустак, обърса уста с ръкав, очите му заблестяха и на лицето му цъфна усмивка. Спомни си за оная бяла и нежна циганка, дето му рече: „Слез да си почина малко, че пак...”

– Хайде наздраве, бай Теню, че и моята ракийца чака.

– Бѣди рахат, няма да остане. Ний таквиз мъже ли сме, дет по едно содено шише ракия ще събори!

– То си е тъй, ама и работа ни чака...

– Кат се заприказвахме за женоря-

Драгица Желяз Кондев

та, та се сетих за една хубавица, дет тети ми е разправял, а пък на него дядо му... Точно ей-тука, дет стоим, преди много, много години имало хан. Пътя за Едрине минавал оттука, покрай Езмене, още си личи камъка... Стралджа, Средец, Странджа планина. Та както сега има бензиностанции, гостилници, хотели по новите пътища и тогиз са били по-требни таквиз неща. Тогива ханът бил за всичко. Давал подслон и хра-

на за хора и добитък. Можеш да хапнеш, да пийнеш, може и да поспиш, щом си много изморен и те чака дълъг път. И най-важното – да се полюбуваш на хубавата ханджийка. Оттука са минавали много кервани, че и камилски. Защо му викат Камилата на Иван от Есирлий? На времето неговия пра-прадядо решил да си открадне през нощта едно малко камилче от хана. Така и сторил, но не след дълго то умряло, било още сукалче. Ама прякора си останал в рода им до ден-днешен. А какво вино се леело тука... ама вино! Я погледни към Балкана... Почвата песъклива, на припек. Всичко туй отгоре сосата* чак до Айтос било лозя. И то какви! Червен мискет, афус, димят, виненка, да не ти ги изреждам. То повечето веки се загубиха, няма ги. Ами карлъка, не ще го знаеш ти него, зърната му пѣстри кат мисирско яйце. Речахме ли да направим сисла** по тестир, та чак до ново висят в мазите.

– Остави ги ти лозята... Друг път ще приказваме за тях. Кажу какво стана с хубавата ханджийка? На кого приличала?...

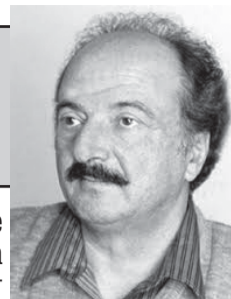
Петър почна да си спомня жените от селото и от близките селища. Не можа да се спре на нито една, за да рече: „Като тази ли, бай Теню?“

– Ханджийката ли? А бе била нещо кат Патрунската Станка, Хубавата Станка. От всичко, дет съм чул за ханджийката, аз така си я представям. Стройна, с тънко кръстче, усмихната, устни с пендар рязани, очи зелени, зениците искрят кат звезди, косите – пухкава къделя до кръста, веждите – вити шевици. И най-важното – много умна и смела. Войводи и хайдутути от Яката всякогаш са намирали подслон и храна при нея.

Види се, по едно време есирлийският бей надушил нещо. Праца един шпионин, втори, трети... всички се връщат почерпани, нищо съмнително не видели. Решил да изпрати един от синовете си. Чака го той цяла седмица... не се връща. Накрая праца хора да го приберат. Сварват го заспал на една маса. Събуждат го, рекват му хабера от бея, че трябва да се връща. А той – ни ума, ни дума. Сал ръкомаха с ръце и не ще да тръгва. Онемял, шашнал се от нейната хубост.

– Не думай бе, бай Теню, чак толкоз ли, бе?! Колко хубави кадъни има...

– Кадъните са си кадъни, ама кат хубостта на ханджийката никъде няма. И си мисля... През дългия си живот к'во не съм преживял – пожар, земетресения, наводнение... Все някак човек се преборва с природата, ама с женската хубост никога не се е преборил, никога мъж не мой ѝ устои... Та след случката със сина му, беят много се ядосал и решил сам да види к'ва е таз работа. Качва се той рано-рано на ата, решил да пие сутришното си кафе в хана. Свитата с него. Щом влязъл, селяните станали, дали му селям и му освободили най-личната маса. Пратили хабер на ханджийката да дойде, а тя, види се, нарочно се забавила. Беят се разположил удобно, гавазите му запалили прахан за лулата. Дърпал си сладко тютюна и чакал ханджийката. Търпението му веки се изчерпвало, кога зад тезгяха

се показва тя и запристъпва ситно-ситно към неговата маса. „Добре дошъл в нашия хан, ефенди бей, за мен е чест да посрещна Ваше високоблагородие. К'во ще желаете, ефенди бей?“ и с дяволита усмивка леко се покланя.

Подкопнената риза потрепвали гърдите ѝ. За миг на бея му се сторва, че небесна светлина озарява хана, а ханджийката, усмихната кат дъга след дъжд, праца на земята багри от нежност и женска хубост. Сякаш гръм го тряснал! Чак кат му поднесла кафето, той вдигнал ръка, станал от масата, сложил пищова и сабята на масата и ѝ сторил селям с думите: „Машала, хубост неземна! Голям грях щях да сторя, да я затрия... Аллах да ми прости...“ Човек докато е жив, меракът по женската хубост не минава. Той е до гроб.

– После не я ли взел в харема?

– Сигур щял да я вземе, ама той бил бая стар и болнав... До смъртта си често идвал да си пий кафето при нея, да се радва на хубостта ѝ и я освобождава от всякакви задължения в бейството. Била на почит сред българи и турци.

– Че как ще да се е именувала таз ханджийка бе, бай Теню?

– Виж, името не мога да си спомня. Важното е, че хубостта си е хубост, тя има само едно име – хубост! Чакай, чакай... Танас, Кондьовото момче беше открило барче в двора си до спирката, че го беше кръстило на нея. Как се казваше?...

– А-а-а, тъй кажи... Колко вечери сме прекарвали с жената там... Драгица, значи. Е, че и името ѝ много хубаво! Носи драгост на душата. Драгица... Чакай, доколкото знам, то в техния двор на времето май имало хан, че и дюкян, казан...

– Имаше, но то е по-сетнешна работа. Да взема да ти разправам пък за бай Железчо Кондюв... Ама продължим ли приказката, ще останат чаирите неокосени. Хайде, наздраве, Петре. И твойта ракийца си я бива! Да се хващаме отново за работа, че я слънцето бая дръпна зад Есирлий...

Дочуваше се лекото свистене на косите, след тях трева и билки равномерно полягаха на дълги уханны талази. Окосените пѣртини жадно поглъщаха слънцето, раждаше се нов живот.

*соса – шосе, път настлан с чакъл

** сисла/свесло – грозд, отрязан с пръчката

Георги К. Спасов

ДОБРО УТРО, МИЛИ ХОРА

Утринта е прохладна и свежа. Срецам мъж и жена. Може би съпрузи. А може и да не са. Ама утрото е толкова хубаво, толкова обещаващо. И ги поздравявам:

– Добро утро, мили хора!

Те се спират. Поглеждат ме така, сякаш съм ги напсувал.

– Що ни се подиграваш, бе? – казва жената.

– Какъв ти е проблемът, бе? – пита мъжът. Явно този израз го е взел от филмите.

– Не ви се подигравам – казвам. – Нямам проблеми. Просто утрото е прекрасно и искам всички хора да бъдат щастливи.

– Ти да не си Смирненски, бе? Или Вапцаров? Какви са тия глупости за хората и за щастието? – пита ме мъжът.

– О, не – успокоявам го. – Не съм нито Този, нито Онзи. Доколкото знам, и двамата поети са вече мъртви. Не за тази поезия става дума, а за поезията на житейската проза!

Жената поглежда мъжа. Той отвърща на погледа.

– Да го ударя ли? – пита я.

– Остави го – консултира го тя. – Не виждаш ли, че е вече ударен.

– Имаш късмет – обръща се към мен мъжът. – Трябва да благодариш на тази жена. На моята жена. Защото тя е истински човек. Иначе досега...

– Благодаря ви, госпожо, за вашето великодушно снизхождение. Вие сте човек с главно „Ч“. Нали си спомняте Онова стихотворение, дето престъпникът попаднал в затвора на хора и станал... Човек!?

Сега мъжът ме цапардоса.

Когато дойдох в съзнание, беше вече обяд. Свежото утро бе станало спомен.

Пантеон на българското

С уважение и признателност към всичко, което сте създали в Плиска, щеше ми се това да го беше сторила българската държава. Но съответните институции непрекъснато се суетят около някои важни европейски и световни работи и за нашите все не намират време. Вие сам за няколко години създадохте Двора на кирилицата – един уникален културен комплекс, който е своеобразен символ на българската история през нейните християнски 1150 години. В драматично и бездуховно време като сегашното това е безпрецедентен случай

Чувствате ли се призван, имате ли усещането за мисия, защото в самия замисъл на едно такова мащабно дело има нещо божествено? Кога ще сметнете, че идеята Ви е завършена и осъществена?

– Когато дойдох за първи път в Плиска, усетих някакво магическо въздействие. Представих си величието на тази древна християнска столица, в която са се случвали събития, оказали влияние върху живота в целия европейски свят. Жалко и тъжно е, че днес Първопрестолната столица, тук където е осъществено с размах началото на българската държава и култура, е превърната в малко провинциално селище с изключително много проблеми, които няма как да се решат без правителствена подкрепа.

Много сте прав за съответните институции. Имам чувството, че не искат да забележат съществуването не само на Двора на Кирилицата, но и на град Плиска. Само се говори и нищо конкретно не се прави за да се възстанови Голямата Базилика в Плиска – майката на българската църква. През IX век Базиликата е била най-големият храм в Европа – 99 м. дълга, 30 и няколко метра широка, столицата Плиска се е простирала на 23 кв. км – по това време Рим е заемал 14 кв. км., а Константинопол – 17.

Възстановяването на Голямата Базилика трябва да се превърне в национален и държавен приоритет. И тогава, имайки предвид съществуването и на Двора на Кирилицата – единственият в света музей, посветен на кирилската азбука, България и град Плиска в частност, ще имат всички предпоставки да се превърнат в притегателно място не само за православните християни, но и за всички народи от кирилския свят.

Над 400 милиона души по света пишат с буквите, създадени в Първопрестолна Плиска, но много малко от тях знаят това.

Според мнението на много и известни историци именно българинът Климент, с огромната държавна подкрепа на св. цар Борис, преработва глаголическите букви в съвременната форма на кирилицата. Давай това име в чест на своя учител св. Кирил. И затова азбуката, създадена в първопрестолна Плиска, носи с гордост святото българско име *кирилица*.

Все пак има достигнали до наши дни жития от Теофилакт Охридски и Димитрий Хоматиян, в които подробно се описва пристигането на Климент, Наум и Ангеларий в Плиска и създаването на първата книжовна школа.

Първопрестолната столица трябва да възвърне старото си величие и да стане водещ духовен и културен международен център. Когато това се случи и целият свят признае факта, че кирилицата е българска азбука, тогава ще смятам идеята си за завършена.

Кирилицата е една от съществените ни разлики със Запада, но докато нашият Изток е широко отворен към основната на латинската западна култура, независимо от официалното приемане на кирилицата в европейското обществено пространство (впрочем, това вече е сторено от папа Адриан II по време на римската мисия на Кирил и Методий), присъствието ѝ и в полити-

ческия и културен диалог е фигуративно. Дали това не е следствие от традиционната непримиримост към православието, която ако не явно, то завоалирано се усеща в поведението на определени западни кръгове и политици?

На едно място казахте, че срещу кирилицата се води необявена война? Така ли е наистина?

– Кирилицата е ненадминат български културен феномен в световен мащаб, който още в края на 9 в. поставя българската нация в първата редица на просветените народи.

В нашия музей сме посрещали представители на различни народи и религии, ползващи кирилица – чеченци, якути, буряти, калмики, осетинци, руснаци, аварци, украинци, сърби, беларуси, черногогорци и др., Всички чужденци оставаха силно впечатлени от видяното, но възприятието на българина е съвсем различно. Българинът приема духовно кирилицата – закърмен е с нея, тя е в неговите гени. Без България нямаше да има кирилица, без кирилица не може да има България.

Вече достатъчно дълго време се наблюдава страшната борба за превземане на културните кодове на страните. Много фондации и организации водят нескрита пропаганда срещу кирилската азбука и

са радостни, когато поредната страна обявява, че започва използването на латиницата, което в крайна сметка означава приемане на „нови“ ценности. И опасността тук е не че подобни преходи преминават на фона на цветни революции или други сътресения, а в това, че се превръщат в системна държавна политика. От 91-ва година насам, няколко държави с общо население десетки милиони, демонстративно се отказаха от кирилицата. Твърде „интересен“ е примерът с Азербайджан – държавата, която от кирилица премина на латиница, а след това към турската разновидност на латиница и то в рамките на десет години.

Колкото повече определени кръгове се опитват да погребат кирилицата, толкова повече сили и енергия влагам в Двора на Кирилицата – непревземаема крепост на българщината. Точно поради тази причина някои организации с чуждестранно финансиране правят всичко възможно да компрометират музея на българската азбука, като го клеветят в публичното пространство и пред държавни институции.

На мнение съм, че с Двора на кирилицата България се сдобил с един истински пантеон на духа – това е апотеоз на едно от най-величавите събития в новата европейска история – сътворяването и разпространението на кирилицата, която формира общността, наричана славянство и дава име на времето; тя е носител на православието и държавността, на онова, което е същността на източноевропейския духовен модел. На кирилица са създадени творби, които оказват влияние върху цялата европейска и световна култура. Има ли възможност Двора на кирилицата да представи в общ план това явление и бихте ли споменали, ако не е тайна, намеренията си в тази насока?

– Благодарение на далновидната политика на св. цар Борис кирилицата беше

• съвременни арменски поети • съвременни арменски поети • съвременни арменски поети • съвременни

Арпи Восканян

Ще повтаряш уроците на нежността ни, денем ще си изкарваш на мен детинската ревност. Осакатена, изнемощяла, цялата в синини, грапава от неистова любов – като постоянен жител на твоята постеля, от майка по-предана, по-мъртва от играчка, аз никога, никога, никога не ще ти позволя да пораснеш!

ПЛЮШЕНА ИГРАЧКА

Когато ме прегръщаш, както преди смърт прегръщат, детството пробягва пред очите ми – в шкафа с шоколада забранен, с мама, забранена в обятията на баща ми и с мечето, сгушено до мене в тъмнината – меко, топло и уханно като мама. Но за друго нека поговорим! Няма как без мен да съществуваш по-нататък: нощем ще шушнеш с чехлите по пода, ще удриш глава о стената, ще викаш насън моето име...

Ншан Абасян

Безмълвното пладне в дългополо монашеско расорони череша в пясъка. Също като миналото лято. И като миналото лято преди дъжда подгизналото небе е увиснало от балкона. Цветята по стълбището са се вкаменили. Гнетяща тишина.

Самвел Зулоян

Гърдите на дядо го болят – болят го сонмищата спомени, пронизани от щикове. Мираж блуждаещ – изгубен надалече; някаква страна, подобно камък връз сърцето легнала; и като жерави – две къщи, две мечти, две болки високосни. Душата му е като небосвод извита – подобно планината Арарат с два върха увенчана. Но не разбирам аз химерите му чудни и жилещата болка. Защо накрая той на притчите си все въздиша с тъмен стон, но не продумва нищо? Отиде си... Внезапно – излезе сякаш във цигара да запали. И приказката свърши. Остана само в мен въздишката му – сякаш на прошка я вдълба завинаги в сърцето ми.

Време

С Карен Алексанян, създател на Двора на кирилицата разговаря Иван Есенски

създадена, разпространена и провъзгласена като църковно-българска азбука през 893г. на събор в Първопрестолна Плиска, и стана основна причина за утвърждаването на авторитета на българската държава в християнска Европа. След това завладя славянските народи и в момента е мулти-национална и мултирелигиозна писменост. Много народи изповядващи будизъм, ислям, езичество, както и няколко милиона евреи пишат на кирилица. Нашето намерение е да обединим културно и духовно всички народи от кирилския свят.

Как виждате завършена тази своя впечатляваща идея? Началото е поставено по такъв начин, че дава перспектива чрез утвърждаването на кирилицата да се разкаже словесната култура и историята не само на България, но и на страните, възприели свещената азбука. Има ли място в Двора на кирилицата за такива експозиции?

– На 1.11. 2017 г., в Деня на народните будители, се постави началото на Алея на писателите с откриването на бюста на българския и световно значим поет Пейо Яворов. Към днешна дата в Алеята са поставени 44 бюста на творци от различни народи, като над двадесет паметника са на емблематични български писатели. Тридесет и седем от тях са изцяло финансирани от музея. Всеки паметник на писател е изработен в родината му от най-добрия скулптор, който е от същата националност на твореца. По този начин се представя както литературната, така и скулптурната школа на народите, които са взели азбуката си от България! Винаги когато откриваме паметник на творец от друга националност, каним на събитието висшето ръководство и културни дейтели на съответната държава. Всички делегации и представители на различни народи и вероизповедания, присъствали на тържествено откриване на паметник на писател от своята народност, оста-

ват силно впечатлени. И изказват своята благодарност към музея за топлото посрещане и инициативата, че техен писател е почетен и увековечен на това престижно и свято място в първопрестолна Плиска, в музея на свещената азбука. Нашата идея е представянето на един пантеон на художествената литература, сътворена на кирилица. Целта е народностите, които ползват или са ползвали кирилицата, независимо от тяхната численост и религиозна принадлежност, да имат своите представители в Алеята на Писателите и да създадат образа на голямото кирилско семейство, в което и големите, и малките общности имат своето достойно място. Така посетителите на Двора ще усетят огромния принос на кирилицата за световната литературна съкровищница. Изграждането на Алеята ще продължи с години. Всеки бюст-паметник ще изразява не само твореца, неговата националност, а и изобразителните школи на различните български и чуждестранни художници, които участват в създаването.

Кои акценти са Ви особено скъпи? В алеята са поставени и се появяват нови имена и лица, които създават внушението за една езикова, историческа и духовна общност. Кажете няколко думи за предстоящото.

– Тази година по случай 170-годишнината от рождението на българския революционер, журналист и писател Захари Стоянов, неговият паметник ще заеме своето достойно място в Алеята на писателите. По традиция през май, месецът, в който празнуваме Покръстването на българския народ и честваме Деня

на българската писменост и култура, провеждаме културни мероприятия с международно участие.

С кои трудности и пречки още не сте се преборили? Сигурно Ви очакват и нови такива, но аз съм убеден, че Дворът на кирилицата постепенно се утвърждава като част от новата национална история на България. Когато говорим за България и Армения, традиционно споменаваме Яворов, но малцина знаят например за дружбата между един забележителен генерал от българ-

ската армия – героят от арменската съпротива Карекин Нъждех и Теодор Траянов. Писмата на ген. Нъждех до поета са изумителен документ за съпричастие, приятелството и преклонението пред силата на духа.

– Показателни са думите на поетесата Елка Няголова, която нарече Двора на кирилицата „каменният паспорт на българина“, а писателят Христо Стоянов каза: „Дворът на кирилицата е културен феномен, който стърчи над всички министерства на културата“ Карекин

Нъждех оставя трайна следа, както в арменската, така и в българската история. Той, както и Яворов, са символ на братството между двата народа. Нъждех е от малкото чужденци, които не само са проливали кръв за свободата на България, но имат и активно участие в културния живот на страната. Той отказва да получава полагащата му се пенсия от българската държава за участието си в Македоно-одринското опълчение като командир на арменската доброволческа рота, защото според него народните опълченци и дейци трябва да работят безкористно. През 1932 г. със специален указ на Н.В. цар Борис III, ген. Карекин Нъждех, който наричаше себе си „войник на два народа – арменския и българския“ получава българско гражданство за заслуги пред България.

По инициатива на генерал Нъждех е поставен първият паметник на Пейо Яворов, това се случва през 1928 г. в Борисовата градина в София.

Голямо приятелство и безгранично уважение свързва поета Теодор Траянов и Карекин Нъждех. Българският поет е бил почетен член на арменската родолюбива организация „Цехакрон“, създадена от Нъждех след геноцида над арменския народ, с цел опазване на арменската идентичност в емиграция. Траянов е бил и почетен председател на арменските скаути в България.

Карекин Нъждех, арменският генерал, защитавал и освобождавал своята родна и българската земя, пише в писмо до Траянов: „Ако ръководех българската армия, църква, училище, бих заповядал всеки войник и военачалник, ученик и учител – всеки българин да носи на гърдите си Вашите балади... Слава вам и народу, който ви е родил!“

Тези велики личности са олицетворение на духовната близост между нашите братски народи. Нито Карекин Нъждех, нито Теодор Траянов имат паметници в България. Жалко...

Предстои съвместна работа със Съюза на българските писатели. В какво ще се изразява тя?

– Да пазим и утвърждаваме българската култура, литературата, кирилицата! Да сме заедно.

арменски поети • съвременни арменски поети • съвременни арменски поети • съвременни арменски поети •

Нарине Аветян

Отново годишнина.
Толкова време
вече никой не ми е писал –
нито:
свидетели от затворени страни,
възлюбени предатели,
възлюбени убийци,
възлюбени палачи,
възлюбени измамници,
възлюбени сребролюбци,
сводници,
лихвари,
циници,
проститутки,
грешници от всякакъв сой,
срещнати по пътя –
във всички ваши прегрешения
има и мой дял от греха.

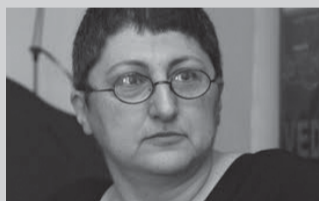

Ованес Григорян

ДЕМОКРАЦИЯ

Мечката караше велосипед,
папагалът декламираше стихове,
маймуните
хвърляха погледи на дресьорката,
еквилибристът подскочеше на въжето...
После всичко неочаквано се измени:
и сега мечката декламира стихове,
папагалът кара велосипед,
маймуните препускат по въжето,
еквилибристът
прави мили очи на дресьорката...
– Нещо се е променило в нашия град –
забеляза на шега клоунът.
– Нещо на шега е променил този клоун –
забеляза народът.

Марина Петросян

Сона Амбарцумян

Откраднах кърпичката, която
ти пазеше на гърдта си – близо
до двата извора на живота ми.
Откраднах вниманието ти, което
беше посветено на любимата книга.
Откраднах любовта ти, която
не знаеше друг път,
освен този към татко;
от сестра си те откраднах, която
по-рано от мен те е нарекла мама.
В кърпичката имаше две сълзи,
които са ме дарили с живот.
И сега, когато изтривам своите сълзи,
слагам кърпичката близо до гърдта си.

ОБИЧАМ

Някакво чувство –
неизвестно.
И откъде долетя?
Май съм се влюбила?
Толкова лесна
ли била любовта?
Влюбена съм – и то е ясно,
прозрачна съм като стъкло.
Да полетя ли в това опасно
небе с новото си крило.
Бяхме доскоро така невинни,
така наивни, така
безгрижни скитахме
в нощите сини
край сребърната река.
Но любовта разруши покой.
Ти как си с твоя покой?
Не мога повече да съм твоя,
след като не си мой!
Тече реката – една и съща
възрастност от векове.
Онази – нашата – не се връща.
Значи били са две!
Често с онази скитам в съня си –
тя чезне в стария лес.
Дали наяве да я потърся?
И ще я срещна ли днес?
Или да хвърля презглава всичко
и да избягам там,
където няма пак да обичам?
Ала къде – не знам.

Превод Анна Ширанян

В Двора на кирилицата

Това не е просто територия и макар че носи белезите на музей, на изложбена зала на открито или на пленарна изложба, не е и това. Всъщност е всичко това заедно, но и нещо много повече – Дворът на кирилицата е отзвук от онова озарение, което Дмитрий Личахов нарече „държава на духа“. Българският дух, който чрез буквите и Словото създаде онова, което днес се именува „славянство“, независимо какви идеи, понятия и смисли се влагат в тази дума.

Дворът на кирилицата е дом на този дух, който в древността е дарил чрез българските книги единение, светлина и спасително Слово на милиони хора. Това светилище е дело на Карен Алексанян, дошъл тук от Армения, за да възроди паметта в това наше безпаметно време, да олицетвори в камък и слово безграничното край славната българска столица Плиска. Бог да благослови посвещението му и да бди над българското време!

(Разговор с Карен Алексанян четете на 14-15 стр.)

Ловото 7 20 февруари 2020

